

Meerjarenperspectief 2022-2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
Financiële beschouwingen 2022	3
Meerjarenperspectief	4
2. Meerjarenraming per programma	5
Programma 1: Waterveiligheid	7
Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder	7
Financiën 2022-2025	9
Effect meerjarig	9
Investerings.....	9
Programma 2: Watersysteem.....	10
Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder	10
Financiën 2022-2025	12
Effect meerjarig	14
Investerings.....	14
Programma 3: Afvalwaterketen	17
Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder	17
Financiën 2022-2025	20
Effect meerjarig	20
Investerings.....	21
Programma 4: Wegen	22
Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder	22
Financiën 2022-2025	24
Effect meerjarig	24
Investerings.....	24
Programma 5: Omgeving en organisatie	25

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder	25
Financiën 2022-2025	27
Effect meerjarig	27
Investerings.....	28
Ondersteunende producten	29
Bijstellingen en Ontwikkelingen 2022 en verder	29
Financiën 2022-2025	30
Investerings.....	31
3. Veranderprogramma's.....	32
<i>Duurzaamheid</i>	<i>32</i>
<i>Implementatie omgevingswet</i>	<i>33</i>
<i>Assetmanagement</i>	<i>33</i>
<i>Klimaatadaptatie.....</i>	<i>33</i>
4. Meerjarenraming 2022 t/m 2025	35
4.1 Financiële ontwikkelingen tot en met 2025	35
4.2 Begroting in meerjarenperspectief.....	37
4.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken	41
5. Overige financiële aspecten.....	50
5.1. Financiering	50
5.2. Risicomanagement	51
Strategische risico's.....	51
Operationele risico's 2020-2024	61
5.3. Weerstandsvermogen	62
5.4. Kengetallen en financiële houdbaarheid	64
5.5 EMU-saldo	66
6. Investerings.....	67
7. Kosten en opbrengstensoorten.....	69

1. Inleiding

Hierbij bieden wij uw vergadering het meerjarenperspectief 2022-2025 (MJP) van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard aan ter vaststelling.

Hierbij vormt het waterbeheerplan (WBP) de leidraad voor de voorgenomen activiteiten, investeringen en financiële kaders. Het lopende WBP loopt eind 2021 af en is bij de opstelling van dit meerjarenperspectief niet meer richtinggevend. Het waterbeheerprogramma 2022-2027 zal kaderstellend zijn voor de komende planperiode. Het waterbeheerprogramma is nog in ontwikkeling. Hierdoor zijn de ambities, doelen en eventueel extra benodigde middelen nog niet volledig in beeld gebracht. Hierdoor is de basis van het meerjarenperspectief 2022-2025 een voortzetting van bestaand beleid. De ambities, doelen en middelen van het waterbeheerprogramma 2022-2027 worden verwerkt in de programmabegroting 2022.

Het financiële kader vormt het eerder vastgestelde duurzaam financieel beleid en de in het coalitieakkoord uitgesproken wensen inzake tariefontwikkeling en ratio's. Gesteld kan worden dat, in verband met het nog vast te stellen WBP, terughoudend omgegaan is met het, naast de noodzakelijke aanpassingen, al specifiek invullen van nieuwe ontwikkelingen en nieuw beleid.

We zitten ruim een jaar in een pandemie. De coronacrisis duurt langer dan verwacht en de strenge maatregelen zijn nog steeds van kracht. De tweede coronagolf heeft geleid tot nieuwe beperkingen en lagere mobiliteit. Inmiddels wordt wereldwijd volop gevaccineerd.

Desondanks zijn de economische vooruitzichten positief en wordt in 2022 herstel van de economie verwacht. Het aflopen van de overheidssteun zal gepaard gaan met herstructureringen en faillissementen. In dit MJP zijn wij uitgegaan van de dingen die wij weten, zaken die onzeker zijn qua impact hebben wij in de risicoparagraaf opgenomen.

Financiële beschouwingen 2022

Het meerjarenperspectief 2021 laat ten opzichte van de programmabegroting 2021 een stijging van het negatief resultaat zien. Het nadelig exploitatieresultaat stijgt met ruim € 2 miljoen naar € 5 miljoen. Verschillende ontwikkelingen zoals inflatie, prijsstijgingen, nieuwe cao voor 2021 en intensivering van regulier onderhoud hebben invloed op onze begroting.

In [hoofdstuk 2](#) lichten wij per programma de belangrijkste financiële mutaties toe.

De organisatiebrede veranderprogramma's: Klimaat en ruimte, Duurzaamheid en Omgevingswet worden beschreven in hoofdstuk 4.

In de meerjarenraming is rekening gehouden met een loonkostenontwikkeling van 1% per jaar. Het cao-voorstel 2021 is als basis hiervoor genomen.

Gewijzigde rente

Op basis van de renteontwikkelingen is het rentepercentage bijgesteld van 0,5% naar 0,7% in 2022 en daarna oplopend met 0,1% per jaar tot 2025.

Meerjarenperspectief

In het kader van duurzaam financieel beheer schuiven wij lasten niet door naar de toekomst, maar nemen die nu. Om de tarieven niet te snel te laten stijgen, voeren wij al een aantal jaren beleid dat eventuele resterende tijdelijke tekorten met het beschikbare overschot in de tariefegalisatiereserves worden gedekt. Hierbij is het uitgangspunt om in principe aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken. Hierdoor

nemen de tariefegalisatiereserves af, maar bouwen wij de reserves niet af tot nul. Dit om te voorkomen dat de tarieven te hevig schommelen na de planperiode. De bijstellingen en de meerjarige doorrekening van dit meerjarenperspectief laten voor de komende jaren en de lange termijn een gezonde financiële positie zien (zie paragraaf 5.3). De financiële kengetallen blijven binnen de financiële kaders. Wel zien we deze planperiode stijgende jaarlijkse investeringsuitgaven. Dit zorgt ervoor dat de schuldpositie toeneemt. De referentiewaarde van het EMU-saldo wordt in de jaren 2023 en 2024 overschreden en ook de netto schuldquote loopt op naar circa 2,5. De gemiddelde stijging van de belastingopbrengsten (lastendruk) in de komende planperiode (2022 tot en met 2025) is 1,8%.

2. Meerjarenraming per programma

Dit hoofdstuk bevat de vijf programma's die in grote lijnen gebaseerd zijn op de thema's uit het Waterbeheerplan 2016-2021 (WBP). Daarnaast is jaarschijf 2025 toegevoegd in de meerjarenraming. Elk programma is opgebouwd uit een aantal vaste elementen: Het eerste deel komt rechtstreeks uit het WBP en staat vast. Hierin staat weergegeven:

- Wat houdt het programma in op hoofdlijnen (wat zijn de belangrijkste programmataken);
- Wat zijn de ambities van het programma.

Het tweede deel beschrijft welke ontwikkelingen er zijn. Deze ontwikkelingen waren tijdens het opstellen van het meerjarenperspectief 2021-2024 en de programmabegroting 2021 nog niet voorzien.

Verder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de financiën van het betreffende programma voor de jaren 2022 tot en met 2025. Tot slot wordt in dit hoofdstuk het bijgestelde investeringsplan over toekomstige jaren naar onderwerp weergegeven en toegelicht.

Meerjarenperspectief 2022-2025 naar programma's

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2020	Begroting				
		2021	2022	2023	2024	2025
Programma's						
P1 Waterveiligheid	14.290	14.407	14.722	14.011	14.278	15.599
P2 Watersysteem	28.638	27.588	27.415	27.325	27.474	27.396
P3 Afvalwater	38.989	38.928	39.771	38.508	38.719	37.590
P4 Wegen	4.342	4.383	4.512	4.654	4.845	4.994
P5 Omgeving en Organisatie	13.665	15.495	15.471	15.317	15.396	15.432
Totale kosten	99.923	100.802	101.891	99.816	100.711	101.010
Belastingopbrengsten	100.331	98.422	100.465	102.349	104.273	105.635
Kwijtschelding	-2.621	-2.882	-2.925	-2.971	-3.018	-3.080
Oninbaar	-909	-1.226	-1.250	-1.274	-1.297	-1.310
Dividenden en bonusuitkeringen	980	350	400	400	400	400
Totale Dekkingsmiddelen	97.782	94.665	96.690	98.504	100.358	101.645
Resultaat voor bestemming	-2.141	-6.137	-5.201	-1.312	-353	635
Bestemmingsreserve	173	135	229	229	229	225
Tariefegalisatiereserve	1.967	6.002	4.972	1.083	124	-860
Resultaat	0	0	0	0	0	0

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

- [Programma 1](#)
- [Programma 2](#)
- [Programma 3](#)
- [Programma 4](#)
- [Programma 5](#)
- [Ondersteunende producten](#)

Programma 1: Waterveiligheid

Veilig en bewoonbaar

Wij zorgen voor de waterveiligheid in ons gebied: dat betekent dat wij burgers en bedrijven beschermen tegen overstromingen vanuit de rivieren de Nieuwe Maas, Lek en Hollandsche IJssel en de boezemwateren. Het risico op overstromingen beperkt het hoogheemraadschap niet alleen door sterke dijken, maar ook door de gevolgen bij een eventuele overstroming (schade en slachtoffers) te beperken. Dit doen wij samen met de waterpartners en de omgeving. We laten bij het beheren en uitvoeren van maatregelen het belang van het medegebruik van de waterkeringen nadrukkelijk meewegen.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

Wij werken samen met onze gebiedspartners binnen het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden en het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In ons eigen beheergebied blijkt dat – net als in heel Nederland – een versnelling (en verhoging van jaarlijkse budgetten) nodig is om in 2050 volledig aan de vastgestelde normen (Waterwet 2017) te voldoen. In het kader van de ruimtelijke ordening adviseren we over het overstroming robuust inrichten van gebieden en bescherming van vitale en kwetsbare voorzieningen tegen overstromingen. Ook adviseren wij over het omgaan met buitendijkse gebieden en het opstellen van evacuatiestrategieën om de gevolgen van eventuele overstromingen te beperken. Dit doen we onder andere via de Samenwerking Crisisbeheersing Overstromingen Randstad (SCOR). We hebben daarin een coördinerende rol in het geval van gecombineerde overstromingsdreiging vanuit zee en rivieren.

Met omgevingspartners blijven we in gesprek over ‘meekoppelkansen’ bij de planning en uitvoering van projecten. Dit zijn activiteiten van andere overheden, burgers en bedrijven die mogelijk in samenhang met onze projecten uitgevoerd kunnen worden. Dit biedt win-winsituaties, bijvoorbeeld in het minimaliseren van overlast voor omwonenden. Wat timing van de projecten betreft, kan dit tot versnelling of juist vertraging leiden. Voorbeelden hiervan zijn momenteel het zijkanaal 's Gravenweg (samenloop met woningbouw).

Het project Krachtige IJsseldijken Krimpenerwaard (KIJK) wordt in tweede helft vanaf 2023 in uitvoering gebracht. Er wordt in de planvormingsfase aan de voorbereidingen voor de uitvoering gewerkt.

In het kader van de zorgplicht primaire waterkeringen wordt jaarlijks een veiligheidsrapportage opgesteld. Daarnaast blijven we het waterkeringenbeheer continu verbeteren. Dit doen wij onder andere door tussenresultaten van beoordeling en toetsing te vertalen in aandachtspunten voor inspecties, onderhoud en calamiteitenbeheersing. Door het toepassen van assetmanagementprincipes (programma Assetmanagement) wordt het waterkeringbeheer steeds beter en transparanter onderbouwd. Eerste indicaties hiervan laten zien dat de omvang van het benodigde onderhoud waarschijnlijk toeneemt.

We werken planmatig verder aan de lopende beoordelingsronde van de primaire waterkeringen (PWK) en toetsing van de regionale waterkeringen (RWK). De beoordelingsresultaten worden vertaald naar aandachtspunten voor beheer en onderhoud en maatregelen

binnen het hoogwaterbeschermingsprogramma. Op basis van deze nieuwe inzichten zal het investeringsschema voor de komende jaren bijgesteld worden. Op een aantal locaties intensiveren we de inspecties en monitoring om een volgende beoordelingsronde nog beter te kunnen baseren op waarnemingen ter plaatse. De dijktrajecten die niet blijken te voldoen aan de huidige eisen, dienen uiterlijk 2050 wel te voldoen. In 2023 zal de volle omvang van deze opgave via het landelijke veiligheidsbeeld duidelijk worden. Een jaar later volgt het provinciale beeld voor de regionale keringen. Het meerjarenprogramma voor de regionale waterkeringen (RWK) langs Rotte en Ringvaart wordt voortgezet op basis van hoogtemetingen en huidige trends (zettingen). We onderzoeken duurzame oplossingen en passen deze waar mogelijk binnen de projecten toe. We betrekken bewoners en andere belanghebbenden tijdig en actief. Tijdens de planperiode zal duidelijk worden of binnen dit programma ook stabiliteitsproblemen opgelost moeten worden en hoe groot de opgave is om in 2030 aan de eisen en verwachtingen te voldoen.

De overige waterkeringen (OWK) krijgen de komende jaren ook de nodige aandacht. Het beleidsinstrumentarium komt steeds beter op orde. Toepassen van assetmanagementprincipes zal duidelijk maken of hier wel of geen opgave ligt.

Voor het muskusrattenbeheer is vorig jaar landelijk de strategie omarmd om de muskusratten terugdringen tot de landsgrens binnen een periode van tien tot vijftien jaar. Als uitwerking daarvan wordt door een werkgroep nagedacht over een landelijke financiering van de beheerorganisatie gebaseerd op solidariteit. Het hoogheemraadschap neemt hier aan deel.

Richting burgers en bedrijven communiceren we steeds duidelijker over onze doelstellingen en werkwijze. Onveilig medegebruik van

waterkeringen wordt gebiedsgericht aangepakt. Dit doen we door het medegebruik te inventariseren en te beoordelen in samenhang met gebiedsontwikkelingen en/of gepland onderhoud. Door middel van pilots leren we welke aanpak proportioneel is en in welke gevallen maatwerk passend is.

We benutten nieuwe technieken om sneller een compleet en actueel beeld te krijgen van de sterkte van onze waterkeringen. Ook nemen we deel aan het landelijke kennisprogramma zeespiegelstijging om onze regionale kennisbehoefte mee te geven en de resultaten te vertalen naar onze langetermijnplanning.

Op de dijken blijven we in verschillende fases maaien en voeren we het maaisel af. Zo krijgen we een mooie combinatie van een sterke grasmat met voldoende wortels voor de waterveiligheid en met veel soorten bloemen en planten voor de biodiversiteit. Daarbij vragen we de aannemer om het maaisel duurzaam te verwerken. Zo dragen wij bij aan een circulaire economie.

In het kader van de Omgevingswet zorgen we dat de beleidsinstrumenten zoals leggers en beleidsregels actueel zijn en geschikt voor digitale raadpleging. Ook voor het implementeren van assetmanagement-principes is het bijhouden en bijwerken van de nodige gegevens een taak die in omvang toeneemt.

Wij bestrijden crises en incidenten zelfstandig en samen met betrokken externe partijen, als deze zich voordoen. We blijven ons ontwikkelen door te leren van evaluatie, relevante ontwikkelingen te volgen en onze plannen regelmatig bij te stellen.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Waterveiligheid

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	2025
MJP2022-2025		14.722	14.011	14.278	15.599
PB2021	14.407	14.348	14.418	14.297	
Verschil		375	-406	-20	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen de geraamde lasten van programma 1 in 2022 met € 375.000. De directe kosten stijgen met € 203.000 door een hogere bijdrage aan het HWBP van € 200.000 en een jaarlijkse stijging van de verzekeringspremie met € 3.000. De indirecte kosten met € 172.000 door hogere doorbelasting vanuit het ondersteunend programma en hogere doorberekende personele lasten. De oorzaak voor de stijging vanuit het ondersteunend programma wordt op pagina 30 nader toegelicht.

Effect meerjarig

De daling van de lasten na 2022 worden veroorzaakt door fluctuaties in de bijdrage aan het HWBP.

Investeringen

Programma 1

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Uitvoering Capelle-Zuidplas	17.663		17.663			
Subsidie Capelle-Zuidplas	-15.705		-15.705			
Uitvoering Gouderak (KIJK)	184.930	184.930				
Subsidie Gouderak (KIJK)	-164.429	-164.429				
HWBP	22.512	20.501	2.011			
Reconstructie primaire wk	6.300	2.300	800	800	800	1.600
Reconstructie regionale wk	8.970	665	1.665	1.665	1.665	3.310
Totaal Programma 1	37.782	23.466	4.476	2.465	2.465	4.910

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

De geplande investeringen zijn ten behoeve van de reconstructie van de primaire en de regionale waterkeringen.

Het investeringsplan voor de primaire waterkeringen (PWK) is met € 1.500.000 verhoogd i.v.m. vervanging waterkerende sluisdeuren (onderdeel van groot onderhoud Snelle Sluis). Voor € 1.000.000 betreft dit een herallocatie vanuit het investeringsplan voor de regionale waterkeringen (RWK). De verkenning van de opgave voor de Snelle Sluis wordt in 2021 afgerond.

De ingangstoets van dijkversterkingsproject Capelle-Zuidplas is in juni 2021. In de maanden daarna wordt bepaald wat de definitieve scope zal zijn, en dus ook de eventuele financiële consequenties. Het huidige investeringsplan is gebaseerd op de toetsing van 2012. Tot slot zijn verschuivingen in investeringsbedragen tussen de jaarschijven overeenkomstig met de opgave vanuit KIJK van april 2021.

Programma 2: Watersysteem

Voldoende, schoon en aantrekkelijk water

Wij streven naar voldoende, schoon en aantrekkelijk water. Daarom beheren en onderhouden wij het watersysteem zo dat het gebied geschikt en aantrekkelijk blijft om te wonen, werken en recreëren. We stemmen de inrichting van het watersysteem en de waterpeilen zo goed mogelijk af op de verschillende functies en watergebruikers. Met onze partners in de omgeving werken we samen aan de wateropgaven in ons beheergebied: het voorkomen van wateroverlast en het in balans brengen van de vraag naar en het aanbod van voldoende water van voldoende kwaliteit. Daarbij streven we voortdurend naar een verantwoord evenwicht tussen kosten en baten. We participeren actief bij veranderingen in de ruimtelijke ordening en anticiperen op toekomstige klimaatontwikkelingen.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

We gaan in 2022 door met het, in samenwerking met andere partijen, realiseren van onze doelen, zowel in de stad als op het platteland. Om in 2022 de doelen te behalen, voeren we structureel maatregelen uit om ons watersysteem verder op orde te krijgen en te optimaliseren.

Veel van deze maatregelen beperken de kans op wateroverlast en/of zorgen voor een betere waterkwaliteit. Begin 2022 wordt het Kaderrichtlijn Waterplan (KRW-plan) vastgesteld voor de nieuwe planperiode 2022-2027. Hierbij worden de ecologische doelen voor de komende planperiode definitief vastgesteld. In 2021 is al gestart met één maatregel uit de vastgestelde beleidsuitwerkingen exoten, namelijk het reduceren van de kreeftenpopulatie in de Krimpenerwaard. Deze werkzaamheden lopen door tot eind 2023. Voor niet KRW-wateren zijn de waterkwaliteitsdoelen voor de periode 2022-2027 in 2021 aan de verenigde vergadering voorgelegd.

Ook werken we beleidsmatig aan het beperken van de gevolgen van droogte en verzilting en nemen we concrete maatregelen om dit te voorkomen. De Zoetwaterregio West-Nederland heeft in 2020 het pakket met zoetwatermaatregelen ingediend. In november 2020 is een principebesluit genomen ten aanzien van de landelijke besluitvorming over de voorkeurszoetwatermaatregelen voor de periode 2022-2027. Hieronder vallen de Doorvoerroute Krimpenerwaard en Beter Benutten Bergsluis die hiermee voor subsidie uit het Deltafonds in aanmerking komen.

Het hoogheemraadschap toetst haar watersystemen (polders en boezem) aan de normering voor wateroverlast. In dit kader worden periodiek watersysteemanalyses uitgevoerd, met als doel in 2027 alle urgente knelpunten te hebben opgelost en hiermee aan de door de provincie gestelde normering te voldoen. We leveren hiervoor jaarlijks watersysteemanalyses op.

In 2022 willen we vier nieuwe peilbesluiten op gaan stellen op voor verschillende gebieden en het peilbeheer in deze gebieden verder optimaliseren. Bodemdaling en grondwater nemen wij expliciet mee in de brede afwegingen die we daarbij maken.

Het beheer en onderhoud van onze (hoofd)watergangen voeren we zoveel mogelijk uit in samenwerking met onze partners. Daarbij streven we naar omgevingsgericht en duurzaam beheer en onderhoud. Voor de (overige) watergangen werken we, in lijn met de Visie Onderhoud Watergangen, aan nieuw, risico gestuurd onderhoudsbeleid en de instrumenten die daarvoor nodig zijn. We passen de assetmanagementprincipes (programma Assetmanagement) toe waardoor het watersysteembeheer steeds beter en transparanter wordt onderbouwd. We zorgen ervoor dat

onze belangen volwaardig worden meegenomen in de plannen van derden.

Tussen alle peilgebieden zitten zogenoemde peil-/waterscheidingen als een soort van 'waterkering'. Deze peilscheidingen worden momenteel curatief onderhouden zonder dat hieraan afgewogen beslissingen vanuit meerdere oogpunten zoals prestaties, kosten en risico's ten grondslag liggen. In het afgelopen periode zijn deze peilscheidingen beoordeeld en onderverdeeld naar risico. In 2022 zal deze onderverdeling verder worden uitgewerkt naar prestatie en kosten.

Grote delen van ons beheergebied hebben te kampen met bodemdaling als gevolg van het vergaan van veen of door zetting als gevolg van toenemende druk op de slappe ondergrond. In november 2018 is de visie 'Pas op, Bodemdaling' door de verenigde vergadering vastgesteld. Deze visie geeft enerzijds richting en kaders aan ons handelen, anderzijds heldere verwachtingen over wat burgers, bedrijven, overheden en maatschappelijke partners van ons kunnen verwachten. In 2022 zullen wij hier nieuwe stappen in gaan zetten.

In november 2018 is de Beleidsuitwerking Grondwater vastgesteld. Het grondwaterbeleid laat zien aan de provincie, gemeenten, burgers en bedrijven wat de visie van het hoogheemraadschap is op het grondwaterbeheer en hoe de afwegingen binnen de vergunningverlening, peilbesluiten en (externe) advisering worden gemaakt. Ontwikkelingen op het gebied van actief stedelijk grondwaterbeheer en onderwaterdrainage gaan het oppervlaktewatersysteem beïnvloeden wat voor uitdagingen op het gebied van het beheer en onderhoud van de watergangen, de waterkwaliteit, de watervoorziening en de wateroverlastopgave zorgt. Het hoogheemraadschap wil gemeenten adviseren om hun zorgtaak voor grondwaterbeheer zo goed mogelijk in te vullen.

Cultureel erfgoed zoals oude gemalen, molens en dergelijke vormen een belangrijk 'uithangbord' voor het werk van het waterschap. De objecten tonen hoe het hoogheemraadschap door de geschiedenis heen heeft bijgedragen aan het bewoonbaar houden van het land. Ze dragen bij aan de beleefbaarheid van het water en aan de identiteit van de leefomgeving van de ingelanden. Op dit moment heeft het hoogheemraadschap vier molens in eigendom (Eendrachtsmolen, Prinsenmolen, Haastrechte molen, Zuidbroekse molen). De Woningwet eist van eigenaren dat de staat van hun gebouwen en bouwwerken geen gevaar oplevert voor de gezondheid of veiligheid. In de komende jaren zijn groot onderhoud en restauratie noodzakelijk bij de drie eerstgenoemde molens. Voor deze renovaties zijn inmiddels subsidie-aanvragen gedaan en voor de Prinsenmolen is deze inmiddels verkregen. Met het behoud van onze water-gerelateerd cultuurhistorisch erfgoed laten wij mensen onze waterhistorie beleven en maken wij hen bewust van het belang van goed omgaan met water.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Watersysteem

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	2025
MJP2022-2025		27.415	27.325	27.474	27.396
PB2021	27.588	26.645	27.105	27.341	
Vershil		771	221	133	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen de geraamde lasten van programma 2 in 2022 met € 771.000. De directe kosten stijgen met € 162.000 en worden hieronder nader toegelicht. De indirecte kosten stijgen met € 609.000 hogere doorbelasting vanuit het ondersteunend programma en hogere doorberekende personele lasten. De oorzaak voor de stijging vanuit het ondersteunend programma wordt op pagina 30 nader toegelicht.

De oorzaken voor de stijging van de directe lasten zijn:

Onderhoud watergangen

De komende jaren stijgen de kosten voor onderhoud door externe prijsontwikkelingen zoals inflatie en prijsstijgingen (€ 56.000). Daarnaast zijn jaarlijks extra kosten (€ 35.000) voor onderhoud van de natuurvriendelijke oever Rotte (NVO). Deze oever is in 2020 opgeleverd en met het jaarlijks onderhoud hiervan is geen rekening gehouden in de begroting. Hierdoor stijgen de kosten voor reguliere onderhoud van de watergangen jaarlijks met € 91.000

Onderhoud gemalen

Het gemaal Kralingseplas zal intensiever worden gebruikt waardoor het onderhoud en daarmee de kosten zullen toenemen. In 2020 is een inspectieplan voor al onze pompen in de gemalen opgesteld. Voor de tandwielkasten en persleidingen zal in de komende jaren ook een dergelijk plan worden opgesteld ter beoordeling van de technische staat en eventueel risico's te mitigeren. Hierdoor is jaarlijks extra budget nodig waarbij de begroting in 2022 met € 43.000 wordt verhoogd oplopend tot € 93.000 in 2025.

Onderhoud inlaten

Het in gebruik nemen van de inlaten Leuvenkolk en Krimpen aan de IJssel brengt extra onderhoud met zich mee. Jaarlijkse stijgen de kosten met € 18.000.

Onderhoud meetpunten

De overdracht van viertal EGV-meetpunten in de Hollandsche IJssel van het hoogheemraadschap van Rijnland aan ons brengt jaarlijks vanaf 2023 extra kosten met zich mee. De kosten stijgen in 2023 met € 13.250 en vanaf 2024 met € 21.750.

Automatisering

In het kader van cybersecurity en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) moeten we ons netwerk t.b.v. van de procesautomatisering monitoren. In samenwerking met Rijnland zal 7x24-uurs monitoring van het netwerk worden ingericht met bijbehorende serviceovereenkomst t.b.v. analyse en afhandelen van incidenten. Het monitoren en analyseren wordt uitbesteed aan een extern bedrijf. Daarnaast zijn door groei van het aantal medewerkers extra licenties nodig voor toegang tot de systemen. Hiervoor is totaal € 46.000 extra budget benodigd.

AQUON

De kosten voor AQUON nemen toe door een hogere meetvraag naar waterbodem (baggeren) en oppervlaktewater onderzoeken. De kosten stijgen jaarlijks met circa € 83.000.

Kansen krediet nieuw initiatieven

Vanuit het investeringsplan Wateroverlastopgave Rotterdam wordt jaarlijks € 50.000 overgeheveld naar de exploitatie. Dit budget is bedoeld voor de wateroverlastopgave Rotterdam en voor kleine initiatieven en kansen in Rotterdam, die bijdragen aan het verkleinen van de wateroverlastopgave. Vanaf 2022 worden de initiatieven bekostigd vanuit de exploitatie. Omdat het krediet dat jaarlijks wordt gevoteerd onder het activeringsdrempel van € 50.000 valt, wordt het budget hiervoor overgeheveld naar de exploitatie.

Bijdrage vaarwegbeheer

De overeenkomst uitvoering vaarwegbeheer is geactualiseerd voor de komende vier jaar (tot en met 2024). Hierdoor ontvangt het hoogheemraadschap vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks een hogere bijdrage van € 506.000 van de provincie Zuid-Holland.

Klimaat en ruimte

Vanaf 2022 wordt budget van het investeringsplan Klimaat en ruimte overgeheveld naar de exploitatie. Er wordt ruim € 1 miljoen van het investeringsplan overgeheveld naar de exploitatie. In 2022 wordt de exploitatie met € 330.000 verhoogd.

Effect meerjarig

Meerjarig stijgen de lasten ook als gevolg van de hierboven genoemde ontwikkelingen. Verder dalen meerjarig de afschrijvingslasten en stijgen de rentelasten en doorbelasting vanuit het ondersteunend programma.

Investerings

Programma 2						
Te voteren investeringsbedragen						
Investering	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en
Peilbeheer en monitoring	1.900	660	400	100	150	590
Renovatie vervanging kunstwerken WS	8.055	2.710	1.720	340	885	2.400
Buitengewoon onderhoud watergangen - beschoeiing	1.400	400	500	500		
Wateroverlastopgave	20.900	7.150	3.750	900	7.500	1.600
Project - Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk	250			250		
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen	500	250	250			
Watervoorziening - Watervoorziening	5.913	1.113	500	3.500	500	300
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren	1.300	100	150	200	250	600
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027	3.575	1.675	100	175	250	1.375
Klimaatadaptatie	3.180	300	570	625	725	960
Cultureel erfgoed molens	550	550				
Materieel HHSK	125		125			
Totaal Programma 2	47.648	14.908	8.065	6.590	10.260	7.825

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Peilbeheer

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van maatregelen in het watersysteem voor de optimalisatie van het peilbeheer, waaronder het oplossen van knelpunten in de aanvoer of afvoer van water. Dit kunnen ook investeringen zijn in de vorm van bijdragen aan maatregelen van derden, in het bijzonder van gemeenten. Daarnaast kunnen deze investeringen bestemd zijn voor de realisatie van vaste meetpunten (peilschalen, automatische peilopnemers) ten behoeve van de monitoring van het peilbeheer.

Renovatie kunstwerken watersystemen

Deze kredieten zijn voor de renovatie van de gemalen en/of de kunstwerken (via verzamelkredieten) die op grond van een technische en functionele urgentie in combinatie met de onderhoudsplanning worden uitgevoerd. Ook de noodzakelijke aanpassingen aan onze sluizen zoals de Zevenhuizense Verlaat en de Snelle sluis zijn hierin voorzien. Hiernaast is het, in het kader van de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), noodzakelijk dat ons netwerk van de procesautomatisering veiliger en robuuster wordt gemaakt. Dit doen wij door enerzijds het vervangen van hardware-onderdelen bij alle aangesloten kunstwerken en anderzijds het redundant uitvoeren van de dataserver, zodat leveringszekerheid van stuurdata naar centrale informatiesystemen op het juiste niveau komt.

Buitengewoon onderhoud watergangen - beschoeiing

Een relatief nieuw project binnen het buitengewoon onderhoud watergangen betreft het vervangen van beschoeiing. Het vervangen van beschoeiing moet voldoen aan het leggerprofiel.

Wateroverlastopgave

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van maatregelen die gericht zijn op het oplossen van de wateroverlastopgave volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water. Dit kunnen ook investeringen zijn in de vorm van bijdragen aan maatregelen van derden zoals gemeenten, waarbij de focus ligt op de wateroverlastopgave in Rotterdam.

Watervoorziening en cofinanciering Deltafonds

Deze investeringen zijn bestemd voor de optimalisatie van de (zoet)watervoorziening. De Zoetwaterregio West-Nederland heeft in totaal 14 'kansrijke' maatregelen opgevoerd met een benodigde investering van € 115 miljoen (indicatief). Het hoogheemraadschap

heeft hierbinnen drie kansrijke maatregelen opgevoerd: de Robuuste doorvoerroute Krimpenerwaard (samen met het hoogheemraadschap van Rijnland), Zoetwaterfabriek Kortenoord en de maatregel Beter Benutten Bergsluis (samen met het hoogheemraadschap van Delfland), zoals reeds in verschillende verenigde vergaderingen met het algemeen bestuur is gedeeld.

Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk

De verdieping van de Nieuwe Waterweg heeft gevolgen voor de zoetwaterinlaat. Om die te compenseren, heeft het Havenbedrijf Rotterdam met het hoogheemraadschap en andere waterschappen overeenkomsten gesloten. Eind 2018 is een uitvoeringsovereenkomst ondertekend over financiën en over de zogenaamde 'integrale oplossing Leuvehaven - Leuvekolk'. Daarbij gaat het onder meer om het opnieuw in gebruik stellen van een bestaande inlaatleiding en om de aanleg van een vistrap. De inlaat is sinds medio 2020 operationeel. De realisatie van de vispassage en verdere inrichting van de Leuvekolk zijn voorzien in 2021.

Duurzame energieproductie

Zie voor de inhoudelijke toelichting programma 3. Het aandeel voor programma 2 bedraagt € 1 miljoen in dit investeringsplan.

Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit in overige wateren. Het gaat bijvoorbeeld om vismigratie-maatregelen en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De maatregelen kunnen ook worden uitgevoerd door derden (andere overheden), met een bijdrage van het hoogheemraadschap. Het investeringsplan is niet bestemd voor maatregelen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water worden uitgevoerd.

Uitvoer Kaderrichtlijn Water 2022-2027

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van waterkwaliteitsmaatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water. Voor de planperiode 2022-2027 bedraagt het investeringsplan € 3,6 miljoen plus eventuele resterende kredieten van vorige planperiodes.

Materieel

Het betreft de investeringen voor materieel dat wordt ingezet bij het uitvoeren van de beheerstaken van het waterschap. Het materieel omvat onder meer machines, aanhangwagens, tractoren, boten en pompen.

Klimaatadaptatie

In het coalitieakkoord is in totaal € 5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het stimuleren van klimaatadaptatie in ons beheersgebied. Het programma Klimaat en Ruimte zet zich in voor een aantrekkelijke leefomgeving die extreem weer goed kan verwerken met behulp van een organisatie die is ingespeeld op complexe maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen.

Voor gedetailleerde informatie over Klimaatadaptatie zie hoofdstuk veranderprogramma's.

Cultureel erfgoed molens

Op dit moment heeft het hoogheemraadschap vier molens in eigendom: (1) Eendrachtsmolen, (2) Prinsenmolen, (3) Haastrechtse molen en (4) Zuidbroekse molen. In de periode 2020-2025 worden de eerste drie genoemde molens gerestaureerd.

Programma 3: Afvalwaterketen

Zuiver water

Wij zorgen voor schoon oppervlaktewater door het afvalwater van huishoudens en bedrijven te transporteren en te zuiveren, zodat wij het veilig kunnen lozen in de rivier of op de sloot. Wij dringen verontreinigde waterstromen naar oppervlaktewater terug en stimuleren het verminderen van ongewenste lozingen op de riolering. Dit doen wij in nauwe samenwerking met onze waterpartners.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

Europese ontwikkelingen

Binnen de Europese Unie wordt gewerkt aan de actualisatie van diverse richtlijnen die direct of indirect invloed kunnen hebben op de afvalwaterketen. Richtlijnen zoals stedelijk afvalwater, richtlijn zuiveringsslib en de richtlijn industriële emissies. Mogelijk leiden deze nieuwe richtlijnen tot strengere eisen voor het verwijderen van nutriënten en normering voor microverontreinigingen en heeft het invloed op de afzet mogelijkheden van zuiveringsslib en het hergebruik van fosfaat.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Binnen het gebied vinden diverse ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Deze ontwikkelingen zoals het Vijfde Dorp in de gemeente Zuidplas, transformatie Rivium in Capelle a/d IJssel, extra woningen binnen het huidige stedelijk gebied van Rotterdam, hebben invloed op de hoeveelheid afvalwater die getransporteerd en gezuiverd moet worden. Waar nodig moet de capaciteit hiervoor worden uitgebreid. Diverse ruimtelijke ontwikkelingen vinden plaats in de nabijheid van afvalwaterzuiveringen. Deze ontwikkelingen mogen geen belemmering vormen voor de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van de afvalwaterzuiveringen.

Procesvoering en onderhoud van onze installaties

Het op orde hebben en houden van onze installaties (afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's), rioolgemalen en persleidingen) vormt de basis van onze werkzaamheden. Dit vraagt om dagelijks goed beheer en onderhoud en bewaking van onze processen.

Waar dat nodig is, vervangen we procesonderdelen of voeren we onderhoud uit, zodat de installaties goed blijven draaien. Het onderhoudsbeheersysteem blijven we ontwikkelen, zodat we op een gestructureerde wijze onderhoud uitvoeren (als onderdeel van assetmanagement).

Naast het dagelijks beheer en onderhoud kijken we ook verder in de toekomst. Gezien de leeftijd van onze installaties voorzien we namelijk een grotere renovatie- en investeringsopgave de komende jaren. Om meer inzicht te krijgen in deze opgave stellen we voor elke zuiveringskring een meerjarig investeringsplan op. Daarmee verdelen we investeringen gelijkmatiger over de komende jaren en stellen we een realistische planning op. Voor een aantal grotere awzi's (Kralingseveer, Kortenoord en De Groote Zaag), waarvan we nu al weten dat grotere ontwikkelingen op het gebied van woningbouw voorzien zijn, maken we gebruik van de methodiek van Asset Lifecycle Management (ALM). Een ALM-studie bepaalt per zuivering op welke wijze de vereiste zuiveringsprestaties ook in de toekomst (0-15 jaar) geleverd kunnen worden. Tijdens dit onderzoek nemen we naast de technische aspecten ook het belang van de omgevingsfactoren en maatschappelijke ontwikkelingen mee.

In 2021 zijn we gestart met de vervanging van onze monsternamekasten op de awzi's. Op basis van een programma van eisen is de aanbesteding gestart en uitgevoerd. Vervolgens zijn de eerste kasten geplaatst, waar we in 2022 ook nog mee doorgaan.

Wij hechten veel belang aan veilig werken. We nemen de nodige maatregelen om de veiligheidscultuur verder te verbeteren. Specifiek voor de awzi Kralingseveer zetten we extra stappen voor een betere veiligheid van onze biogasinstallatie. Gezien de vertraging om Themista operationeel te krijgen, schuift ook de voorbereiding voor groot onderhoud aan de slibgistingstanks op naar 2022.

Verwerken zuiveringsslib

De slibverbrandingsinstallatie van HVC verwerkt ons zuiveringsslib. Doordat wij, via de GR Slibverwerking, één van de aandeelhouders van HVC zijn, hebben wij een grote zekerheid dat HVC ons zuiveringsslib blijft verwerken. De ontwikkelingen op de slibmarkt volgen wij nauwgezet. In samenwerking met HVC en de aangesloten waterschappen werken we aan een slibstrategiestudie waarbij we gezamenlijk een voorkeursscenario voor slibeindverwerking tot 2050 uitwerken.

Ondanks de goede bedrijfszekerheid van de verwerking van ons zuiveringsslib bij HVC is een incident, bijvoorbeeld de langere uitval van een van de vier verwerkingslijnen, mogelijk. Landelijk is vastgesteld dat in het huidige systeem momenteel geen ruimte zit voor het opvangen van dergelijke incidenten. De Unie van Waterschappen heeft in opdracht van de ledenvergadering een robuust plan opgesteld waarmee de waterschappen gezamenlijk de benodigde incidentencapaciteit organiseren. Onderdeel van het plan zijn het inrichten van een regiefunctie voor het organiseren van de

benodigde incidenten capaciteit en voor de korte termijn het zorgen voor voldoende slibopslag voor incidenten.

Grondstoffen- en zoetwaterfabriek

Voor het terugwinnen van grondstoffen uit het afvalwater volgen we de landelijke ontwikkelingen en onderzoeken we de mogelijkheden en toepassingen voor onze eigen afvalwaterzuiveringen. Het gezuiverde afvalwater (effluent) zien wij als belangrijkste grondstof in deze. Voor de awzi Kortenoord onderzoeken we de kans die het gezuiverde afvalwater kan bieden als zoetwaterbron voor het watersysteem. Verder onderzoeken we de mogelijkheden voor toepassing van aanvullende zuiveringstechnieken voor het verwijderen van medicijnresten en andere microverontreinigingen.

Voor de terugwinning van fosfor werken we samen met onze slibverwerker HVC met als doel fosfor terug te winnen uit het verbrandingsas. Verder laten we de potentie van het winnen van biopolymeren (PHA) op onze awzi's bepalen.

Energie en broeikasgassen

In 2021 is het nieuwe procesonderdeel Themista in bedrijf genomen op de awzi Kralingseveer. Themista vergroot onder andere de hoeveelheid zelf opgewekte energie en draagt daardoor bij aan de doelstelling om als waterschap in 2025 volledig energieneutraal te zijn. Het jaar 2022 zal in het teken staan van monitoring en optimalisatie van het proces. De projecten voor de aanpassing van de luchtbehandeling op de awzi Kralingseveer en de plaatsing van bellenbeluchting op de awzi's Kortenoord en Groenedijk gaan in uitvoering met als doel eind 2021 gereed te zijn. Na de plaatsing van zonnepanelen op de awzi Groenedijk en Kortenoord gaan we verder met het voorbereiden en het plaatsen van zonnepanelen op andere locaties.

In het kader van de landelijke klimaatdoelstellingen geven we vervolg aan het onderzoek naar de uitstoot van lachgas en methaan door onze installaties en onderzoeken we methoden (procesoptimalisaties) om deze te verminderen.

Overige maatregelen om de energie-efficiency te verhogen nemen we op in ons energieplan dat een looptijd heeft van twee jaar (2022-2023).

Samenwerking en innovatie in de waterketen

In 2021 blijven we nauw samenwerken met onze ketenpartners. We spelen in op thema's als doelmatigheid, klimaatadaptatie en circulaire economie. In de Rotterdamse samenwerkingsregio (RoSA) staan de Regionale Studie, de uitwerking van de Adaptieve Routekaart, het opstellen van een afvalwaterakkoord en het volgen van grotere ontwikkelingen afvalwaterketen binnen Rotterdam. In andere gemeenten werken we aan het opstellen van afvalwaterakkoorden en onderzoeken we hoe we om willen gaan met klimaatadaptatie en circulaire economie. In de Krimpenerwaard zijn de opgestelde verkennende optimalisatie studies de basis voor de afvalwaterakkoorden. Voor de awzi De Groote Zaag werken we aan een vervolgstudie op de verkenning en sluiten we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de ketenpartners. We verkennen hoe we met innovaties, nieuwe technieken en nieuwe vormen van samenwerkingen kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen. Deze nieuwe thema's vragen om meer inzet en samenwerking met andere partijen. Daarnaast verkennen we nieuwe concepten voor afvalwaterzuivering, gericht op het circulair maken van de waterketen. Binnen de Routekaart RoSA zoeken we hiervoor innovatieve samenwerking met onder andere BlueCity.

Informatietechnologie

Op onze awzi's en gemalen verzamelen we veel gegevens. Wij onderzoeken hoe we deze gegevens slim kunnen inzetten voor het beheer van onze gemalen en awzi's. Daarbij kijken we naar de mogelijkheden van het gebruik van onder meer data-analyse en zelflerende systemen (artificial intelligence) voor bijvoorbeeld slimme aansturing van het zuiveringsproces of het opsporen van vreemde stoffen.

Grensoverschrijdend afvalwater

Een deel van het afvalwater uit ons beheergebied wordt getransporteerd naar en gezuiverd door naastgelegen waterschappen. Met de betrokken waterschappen stemmen wij jaarlijks af en lopen we afspraken na. In deze overleggen houden we - in overleg met de ketenpartners - de invulling van 'zuiveren tegen laagst maatschappelijke kosten' tegen het licht.

Emissiebeheer

Voor het emissiebeheer blijven Duurzaam Agrarisch Waterbeheer (DAW) en project 'Samen op weg naar een emissieloze kas' belangrijke speerpunten.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Afvalwater		Bedragen x € 1.000			
	2021	2022	2023	2024	2025
MJP2022-2025		39.771	38.508	38.719	37.590
PB2021	38.928	38.907	38.560	38.494	
Verschil		863	-52	225	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen de geraamde lasten van programma 3 in 2022 met € 863.000. Dit als gevolg van € 335.000 hogere directe kosten en € 528.000 door hogere indirecte kosten. De indirecte kosten stijgen door hogere doorberekende personele lasten (€ 232.000), hogere doorbelasting vanuit het ondersteunend programma € 207.000 en hogere kapitaallasten (€ 89.000 rente en afschrijving). De doorberekende personeelslasten stijgen vanwege extra inzet op de programma's duurzaamheid en assetmanagement. De stijging vanuit het ondersteunend programma wordt op pagina 30 nader toegelicht.

De oorzaken voor de stijging van de directe lasten zijn:

Onderhoud

De komende jaren stijgen de kosten voor onderhoud door externe prijsontwikkelingen (€ 70.000). De begroting van afvalwater was hier in de afgelopen jaren niet op aangepast. Daarnaast worden meer revisies en onderhoud gepleegd vanwege de leeftijd van de installaties (€ 110.000). Op de nieuwe rioolgemalen Westergouwe en

Triangel is door het ontstaan van drijfblagen meer schoonmaak vereist (€10.000).

Automatisering

In het kader van cybersecurity en de BIO moeten we ons netwerk t.b.v. van de procesautomatisering monitoren. In samenwerking met Rijnland zal 7x24-uursmonitoring van het netwerk worden ingericht met bijbehorende serviceovereenkomst t.b.v. analyse en afhandelen van incidenten. Het monitoren en analyseren wordt uitbesteed aan een extern bedrijf. Hiervoor is totaal € 25.000 extra budget nodig.

Meetapparatuur

Voor het jaarlijkse beheer van nieuwe geplaatste online meetapparatuur en lachgassensoren is de komende jaren extra budget benodigd. De jaarlijkse kosten hiervoor bedragen € 70.000.

AQUON

Door een stijging van de meetvraag neemt ook de bijdrage aan AQUON toe met € 25.000. De komende jaren zal AQUON ook Covid-bemonsteringen afnemen. De kosten hiervoor bedragen jaarlijks circa € 340.000. Deze kosten voor Covid-bemonsteringen worden via de Unie van Waterschappen volledig door het Rijk vergoed.

Effect meerjarig

Meerjarig stijgen de kosten ten opzichte van de programmabegroting 2021 als gevolg van de hiervoor genoemde ontwikkelingen. De stijging in de jaren 2023 en 2024 is minder fors. De oorzaak hiervan is dat met het nieuwe activa beleid de bijdragen aan gemeentes voor renovaties in 25 jaar wordt afgeschreven in plaats van 5 jaar. Hierdoor dalen de afschrijvingslasten vanaf 2023. Meerjarig stijgen de rentelasten,

doorberekende personeelslasten (duurzaamheid en assetmanagement) en doorbelasting vanuit het ondersteunend programma.

Investerings

Programma 3

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Renovatie awzi's	37.620	5.420	8.800	5.200	12.600	5.600
Renovatie transportstelsels	6.700	2.300	600	800	3.000	
Bijdrageregelingen	400	100	100	100	100	
Bijdragen aan gemeenten	2.500					2.500
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	1.750	875	625	125	125	
Totaal Programma 3	48.970	8.695	10.125	6.225	15.825	8.100

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Renovatie awzi's

In de meerjarenbegroting investeringen is onder andere rekening gehouden met grote investeringen voor het verwijderen van medicijnresten en de realisatie van de zoetwaterfabriek Kortenoord, de vergroting van de capaciteit van Kortenoord en renovatie van de Groote Zaag en inspectie en renovatie vergistingsinstallatie Kralingseveer.

Renovatie en uitbreiding transportstelsels

In 2024 staat aanpassing en uitbreiding van een deel van het transportstelsel van Kortenoord gepland. Daarnaast zijn verschillende rioolpersleidingen zijn aan het eind van de technische levensduur. Op basis van een risico-inventarisatie wordt vastgesteld op welke termijn deze leidingtracés moeten worden vervangen en of op korte termijn appendages moeten worden vervangen. De komende jaren zal een begin worden gemaakt met de voorbereiding en de realisatie van de

vervanging van leidingtracés en het vervangen van appendages. De benodigde investeringen voor de voorbereiding en realisatie zullen de komende jaren geleidelijk toenemen tot circa € 1 miljoen euro per jaar. Na 2025 is daarnaast de vervanging van rioolgemaal Bergschenhoek voorzien.

Bijdrageregelingen

Op dit moment zijn geen algemene bijdrageregelingen meer van kracht. Wel wordt in specifieke situaties bekeken of bepaalde maatregelen in de riolering een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de efficiëntie van het transport en zuiveren van het afvalwater. Hiervoor wordt per situatie vastgesteld of en welke bijdrage verleend wordt.

Bijdragen aan gemeenten

Bijdragen voor de renovatie van rioolgemalen in het beheer van de gemeenten. Het betreft hier gemalen en persleidingen in de gemeenten Zoetermeer, Capelle aan den IJssel en Rotterdam. In 2027 staat een bijdrage aan gemeente Capelle aan den IJssel gepland voor de renovatie van riooleindgemaal en persleiding Schollevaar.

Uitvoering studies en efficiëntieplannen (duurzame energieproductie)

Deze investeringen zijn in de meerjarenbegroting opgenomen voor het uitvoeren van de aanpassingen voortvloeiend uit de energie-efficiëntieplannen. Hiervoor is de meerjarenafspraken energie-efficiency verbreed van zuiveringsbeheer naar het totale waterschap en wordt ook het energie-efficiënt plan (EEP) opgesteld. In dit plan zijn diverse maatregelen opgenomen waarmee de benodigde reductie van het energieverbruik minimaal 2% per jaar behaald kan worden.

Programma 4: Wegen

Schieland en de Krimpenerwaard draagt bij aan een betrouwbaar verkeersnetwerk in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard. Het accent ligt op de thema's verkeersveiligheid en doelmatig onderhoud van de rijbaan. Ons streven de wegentaak over te dragen aan de gemeenten, blijft onverminderd. Door intensief samen te werken met partners beogen we lagere maatschappelijke kosten. De organisatie is zich bewust van de belangen van de omgeving.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

De minister van Infrastructuur en Waterstaat wil in Nederland het aantal ongevallen met slachtoffers verminderen. Hiervoor is het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) opgesteld. Kern van het programma is het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers door een risicogestuurde aanpak. Dit betekent dat de aanpak van locaties waar ongevallen plaatsvinden (black en greyspots) niet meer toereikend is en de focus verlegd moet worden naar wegen die niet voldoen aan belangrijke veiligheidskenmerken. In regionaal verband worden de gewenste maatregelen in beeld gebracht. Onze prioriteiten zijn vastgelegd in de maatregelenplanning verkeersveiligheid welke gebaseerd is op deze regionale inventarisatie en onze Ongevalmonitor. In 2022 gaan we verder met de uitvoering van de maatregelen waarvoor we subsidie van het Rijk hebben ontvangen. We werken hierbij samen met de regio Midden-Holland, collega-wegbeheerders en politie. Voor verdere maatregelen blijven we op zoek naar cofinanciering door subsidie aan te vragen bij het Rijk en de provincie onder andere voor het verbeteren van fietsveiligheid.

Samenwerking met de omgeving en partners wordt steeds belangrijker om het wegbeheer doelmatig uit te voeren, de kosten te beheersen en de verkeersveiligheid te waarborgen. Regionaal en lokaal spelen er diverse verkeer gerelateerde beleidsontwikkelingen en thema's. Voor het hoogheemraadschap is het opportuun deze dossiers te volgen of daadwerkelijk aan te haken. Het betreft onder andere de Strategische agenda Midden-Holland, Agenda Verstedelijking en mobiliteit, overlast door motoren en de aanleg van snelfietsroutes. Onze inzet is erop gericht om onze belangen ten aanzien van verkeersveiligheid, beheer en onderhoud naar voren te brengen en te voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen negatieve gevolgen hebben voor het wegenbeheer.

Ervan uitgaande dat de Omgevingswet in 2022 in werking treedt zal dit ook ten aanzien van de wegentaak gevolgen hebben. Naast de nieuwe verplichting op het vlak van de geluidsbelasting van wegen zal de afstemming met en vanuit de gemeente meer vorm krijgen. Hierbij moet gedacht worden aan de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen en afstemming over de werkingsgebieden en regels die gesteld worden aan de activiteiten van derden, om dubbelingen te voorkomen.

Bewoners- en belangengroeperingen zoeken steeds vaker het gesprek met overheden over hun woon- en leefomgeving. Ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening of overlast door bepaalde groepen weggebruikers vormen daarvoor de aanleiding. Ook worden we benaderd om mee te werken aan initiatieven vanuit de maatschappij, zoals het verbeteren van de biodiversiteit. Samen met de gemeente gaan we het gesprek aan om te zoeken naar mogelijkheden voor verbetering.

Om het toenemende aantal klachten te verminderen en de verkeersveiligheid te verhogen werken we samen met de afdeling Publiekszaken aan het verwijderen van overhangend groen en illegaal geplaatste objecten in bermen. De start die hiermee in 2021 is gemaakt zal in 2022 worden gecontinueerd.

Het onderhoudsmanagementsysteem vullen we steeds verder met areaal- en objectgegevens en inspectieresultaten. De informatie wordt gebruikt om het meerjarig onderhoudsprogramma bij te sturen. In 2022 verwachten we dat een groot aantal van onze kernsets op orde is.

Reconstructies en wegenonderhoud

Bij het uitvoeren van wegreconstructies en het vervangen van wegbruggen onderzoeken we duurzame oplossingen en passen we deze waar mogelijk binnen de projecten toe. We betrekken bewoners en andere belanghebbenden tijdig en actief bij het uit te voeren onderhoud en de projecten. In 2022 stemmen we de geactualiseerde reconstructieplanning wegen en bruggen actief af met belangrijke stakeholders in het gebied.

De bouwteams wegen en wegbruggen zijn opgestart en liggen goed op schema. De komende jaren worden de laatste grote vervangingen en renovaties van bruggen uit de jaren 60-70 uitgevoerd. Prijspeil correctie/bijstelling lijkt noodzakelijk, onder andere door meer milieuonderzoek naar bepaalde stoffen en een noodzakelijk uitgebreider omgevingsmanagement.

Voor dijkversterking KIJK, werken we samen met het projectteam en de aannemer verder aan een definitief ontwerp voor de weginrichting. Dit op basis van de in 2021 vastgestelde voorkeursvariant van de dijkversterking. Hierin zijn de eerder ingediende meekoppelkansen verkeer, met als doel het verbeteren

van een verkeersveilige weginrichting, waar mogelijk meegenomen. Hierbij is het wenselijk om parallel aan de dijkversterking extra te investeren om het toekomstige wegbeheer verder te optimaliseren. De mogelijkheden om dit met subsidie uit te voeren worden onderzocht.

Het programma Veenweiden gaat naar verwachting in de jaren 2023-2026 een investering vergen in de wegen die voor dit gebied als peilscheiding gaan fungeren. Dit zal naar verwachting niet binnen de reguliere investeringen opgevangen kunnen worden. Hiervoor is een risico opgenomen in de risicoparagraaf. In de loop van 2021 is met de keuze van het ontwerp meer duidelijkheid te verwachten.

Wegentaak

De afgelopen jaren hebben wij invulling gegeven aan onze ambitie de wegentaak over te dragen aan de gemeenten Krimpen aan den IJssel en Krimpenerwaard. Door de verschillende belangen van de beide gemeenten verloopt dit proces moeizaam. Zo staat de gemeente Krimpen aan den IJssel positief tegenover de overdracht van de wegen, maar de gemeente Krimpenerwaard zeer terughoudend. Wij komen nog het lopende jaar met een voorstel over deze ambitie.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Wegen Bedragen x € 1.000					
	2021	2022	2023	2024	2025
MJP2022-2025		4.512	4.654	4.845	4.994
PB2021	4.383	4.303	4.414	4.519	
Verschil		208	240	326	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen de geraamde lasten in 2022 met € 208.000 door de indirecte lasten. De kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) stijgen met € 64.000 en de doorberekende personele lasten en doorbelasting vanuit het ondersteunend programma stijgt met € 141.000.

Effect meerjarig

Vanaf 2022 nemen de afschrijvingslasten jaarlijks met gemiddeld € 40.000 toe. Dit is het effect van de het programma Wegen en Wegbruggen die haar opgave de afgelopen jaren ruim gehaald heeft.

In 2024 verwachten wij € 120.000 aan hogere onderhoudskosten wegen en wegbruggen. Er zal dan meer levensduur verlengend onderhoud zijn voor de wegbruggen die niet binnen het uitvoeringsprogramma Wegen en Wegbruggen vielen.

Investeringen

Programma 4

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Reconstructie polderwegen	12.700	1.950	2.150	2.300	2.100	4.200
Vervanging wegbruggen	2.295	885	210	300	300	600
Aanpak black en grey spots	100			100		
Duurzaamveilig	1.000			1.000		
Materieel HHSK	1.240	410		410		420
Totaal Programma 4	17.335	3.245	2.360	4.110	2.400	5.220

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

De investeringen zijn ten behoeve van de reconstructies polderwegen en de vervanging van wegbruggen in de Krimpenerwaard.

Investeringsbedragen voor de jaren 2024, 2025 en 2026 zijn toegevoegd. Verder zijn er verschuivingen in het uitgavenpatroon, jaarlijks blijft het investeringsbedrag gelijk.

Programma 5: Omgeving en organisatie

Algemeen: Omgeving

Wij willen samen en in directe verbinding met de omgeving het waterbeheer uitvoeren. Communicatie staat in dienst van het leggen van verbinding tussen het hoogheemraadschap en de omgeving, het samen vinden van oplossingen en het creëren van draagvlak. Dit maakt het hoogheemraadschap zichtbaar en herkenbaar als waterbeheerder. Wij hebben daarom naast het uitvoeren van alle gebruikelijke activiteiten onszelf ten doel gesteld om bestuurlijk en ambtelijk vaker in gesprek met de omgeving te gaan. Op deze manier willen wij het waterbewustzijn, de interesse voor het waterbeheer en de zichtbaarheid en herkenbaarheid van het hoogheemraadschap vergroten. Wij staan daarbij open voor initiatieven van derden en maken ruimte voor participatie.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

Naast de algemene externe en interne ontwikkelingen zoals beschreven in hoofdstuk 2, spelen er voor programma 5 in de komende periode onderstaande ontwikkelingen.

Communicatie, participatie en educatie

Wij betrekken bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden bij ons werk. Dat doen wij in de eerste plaats door duidelijke communicatie en op verschillende doelgroepen afgestemde informatievoorziening. Door belanghebbenden vroegtijdig in onze plannen en projecten te laten participeren, proberen wij van hen de nodige inbreng en draagvlak te verkrijgen. Ook bij de uitvoering van onze beheer- en onderhoudstaken en projecten hebben wij oog voor onze omgeving en betrekken wij de belanghebbenden tijdig. De in

2020 vastgestelde leidraad participatie vormt ons richtsnoer. In 2022 stellen wij nieuw participatiebeleid en de participatieverordening vast.

Wij werken aan het vergroten van waterbewustzijn, interesse voor het waterbeheer en de zichtbaarheid en naamsbekendheid van het hoogheemraadschap. Dit doen wij onder andere door een herkenbaar aanbod van educatieve activiteiten aan met name jongeren in het voortgezet onderwijs en het MBO aan te bieden. Ook onze jeugdbestuurder levert hieraan een bijdrage. Wij nemen deel aan relevante publieksevenementen en (landelijke) campagnes en delen we nieuws over ons werk via de (social) media en onze website. Het 750-jarig bestaan van het hoogheemraadschap in 2023 grijpen wij hiervoor als speciale gelegenheid aan.

Dienstverlening

We blijven de relatie met en dienstverlening aan onze burgers en bedrijven verder verbeteren. Hun vragen handelen we snel en goed af. We meten de klanttevredenheid doorlopend. We delen de resultaten binnen het hoogheemraadschap om ons 'klant'-bewustzijn te vergroten en onze dienstverlening te verbeteren.

Vergunningverlening, toezicht en naleving

Naast de controles op vergunningen, meldingen en incidentmeldingen op onze keringen, gaan wij door met een gebiedsgerichte aanpak om de naleving op dijkvakken te verbeteren en om langer bestaande overtredingen aan te pakken. Bij deze intensieve aanpak inventariseren we eerst in een specifiek gebied (dijkvak) knelpunten die het waterbelang raken. Vervolgens geven we voorlichting om deze knelpunten aan te pakken en gaan wij met de omgeving aan de slag om de knelpunten te verwijderen of waar mogelijk een passende

oplossing te vinden. Wanneer overleg geen uitkomst biedt, wordt handhaving ingezet om aan het eind van het traject een dijkvak op te leveren dat voldoet aan de regels.

We zetten in op data-analyse om meer informatiegestuurd ons werk te doen.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Omgeving en Organisatie

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	2025
MJP2022-2025		15.471	15.317	15.396	15.432
PB2021	15.495	15.142	15.115	15.224	
Verschil		328	202	171	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen de geraamde lasten van programma 5 in 2022 met € 328.000. De directe kosten stijgen met € 13.000 en de indirecte kosten stijgen met € 315.000.

Onderstaand worden de stijgingen van de directe kosten nader toegelicht.

HHSK 750 jaar

In 2023 staat de viering van het 750-jarig bestaan van het hoogheemraadschap gepland. Voor de voorbereiding en de uitvoering hiervan is in 2022 en 2023 jaarlijks een bedrag van € 100.000 opgenomen.

Eigendommenbeheer

De opbrengsten uit erfpacht stijgen jaarlijks met circa € 25.000. Dit komt door de waardeestijging van het onroerend goed.

Daarnaast leidt het afsluiten van nieuwe erfpachtcontracten tot extra taxatiekosten. Jaarlijks stijgen de taxatiekosten met € 25.000.

Pensioenvoorziening

In voorgaande jaren werd jaarlijks geen dotatie aan de voorziening begroot. Aan het eind van het jaar wordt op basis van de actuariële berekeningen vanuit het APG de hoogte van de voorziening opnieuw beoordeeld. Afhankelijk van de nieuwe berekening van het doelvermogen vindt dan een storting of onttrekking plaats aan het einde van het jaar. De fluctuaties door rentewijzigingen zijn niet in te schatten en daarmee niet te begroten. De actuariële berekeningen houden echter geen rekening met de toekomstige pensioenopbouw van de huidige bestuurders. Dit is wel in te schatten. In dit meerjarenperspectief wordt rekening gehouden met een jaarlijkse storting van € 60.000. De jaarlijkse actuariële berekening blijft echter leidend voor de bepaling of daadwerkelijk geld gestort moet worden in de voorziening

Effect meerjarig

In 2023 en 2024 stijgen de geraamde lasten met € 202.000 respectievelijk € 171.000.

Investerings

Programma 5

Bedragen x € 1.000

Investing	Te voteren investeringsbedragen					2026 en verder
	Totaal	2022	2023	2024	2025	
Verkiezingen	946	121	251	202		372
Totaal Programma 5	946	121	251	202		372

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Verkiezingen

Dit investeringsplan betreft de bijdrage ter compensatie van de extra kosten die gemeenten moeten maken voor de waterschapsverkiezingen. Ook de kosten voor de eigen verkiezingscampagne zijn opgenomen in dit investeringsplan.

Ondersteunende producten

De kosten van de ondersteunende producten verdelen wij over de primaire producten van programma 1 tot en met 4. Ze vormen de indirecte kosten voor de programma's. De ondersteunende producten bestaan uit o.a. kosten voor personeelszaken, concern en financieel beleid, juridische en bestuurlijke zaken, informatiemanagement en ICT.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2022 en verder

Implementatie van wet- en regelgeving

Voor de omgevingswet is eerder de invoeringsdatum van 1 januari 2022 overeengekomen, deze datum staat echter onder druk. Het is zeer goed denkbaar dat de invoering vertraging oploopt. Scenario's die nu voorliggen gaan uit van een vertraging van 3 maanden dan wel een half jaar. Daar dit een zeer actuele ontwikkeling betreft, waarvan de uitkomst nog zeer ongewis is, is niet goed mogelijk om aan te geven wat hiervan de consequenties zijn voor het hoogheemraadschap. Te verwachten is dat de programma-activiteiten langer zullen doorlopen.

Steeds duidelijker wordt dat ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet nog veel werkzaamheden zijn te verrichten om te voldoen aan alle doelen en eisen die de wet stelt. In het landelijk implementatietraject Omgevingswet is een periode van 4 jaar aangegeven voor het inregelen en optimaliseren van de Omgevingswet.

Ook andere wetten, zoals de Dienstenwet, de Wet open overheid (Woo) en de Wet digitale overheid (Wdo), vragen de komende jaren een grote inspanning van de organisatie om producten en diensten op

de vereiste manier beschikbaar te stellen. Dit alles met als doel om de dienstverlening en informatievoorziening te verbeteren c.q. gebruiksvriendelijker en transparanter te maken.

Digitale transformatie, informatiemanagement en ICT

De komende jaren zet de digitalisering in rap tempo door. Wij benutten de kansen die data en nieuwe technologie ons biedt om ons werk slimmer, efficiënter en/of effectiever uit te voeren. Denk hierbij aan de inzet van nieuwe meettechnieken en verdere automatisering van onze werkprocessen in het veld en op kantoor. De digitalisering zorgt voor veranderingen in de manier waarop wij ons werk uitvoeren en vereist dat onze medewerkers digitaal vaardiger worden. Wij investeren daarin met opleidingen en trainingen.

De digitalisering maakt dat informatie steeds belangrijker wordt en dat hogere eisen gesteld worden aan het management van deze informatie. Wij blijven doorgaan met het inwinnen van gegevens en initiëren en stimuleren dat bewoners en bedrijven daarbij een actieve rol spelen, bijvoorbeeld ten behoeve van de monitoring van waterkwaliteit en waterpeilen. Wij bewaken de kwaliteit van onze gegevens (actualiteit, betrouwbaarheid en compleetheid) en zorgen ervoor dat deze gegevens worden verwerkt en ontsloten in eigen systemen en nationale systemen, zoals de basisregistratie grootschalige topografie (BGT) en de basisregistratie ondergrond (BRO). Informatiemanagement brengen wij naar het vereiste hogere plan door werkprocessen en de organisatie van het informatiebeheer te actualiseren en te laten voldoen aan de actuele eisen en wensen. Informatieveiligheid en de waarborging van privacy zijn daarbij een randvoorwaarde. Wij werken in 2022 door aan de implementatie van

de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Ook gaan wij door met de uitvoering van maatregelen die gericht zijn op de verbetering van het documentaire informatiebeheer en (digitale) opslag in het archief.

Dit alles vereist robuuste, veilige en gebruiksvriendelijke ICT-systemen en -toepassingen en voortdurende ontwikkeling daarvan.

Financiën 2022-2025

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Ondersteunende producten Bedragen x € 1.000					
	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025
MJP2022-2025		19.376	18.541	18.334	17.716
PB2021	20.065	18.455	18.284	17.833	
Vershil		921	257	500	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

De kosten van de ondersteunende producten nemen in 2022 ten opzichte van de programmabegroting 2021, jaarschijf 2022 met circa € 921.000 toe. De directe kosten stijgen met circa € 353.000, de doorberekende personele lasten stijgen met € 593.000 en de kapitaallasten dalen met € 23.000. De doorberekende personele lasten stijgen grotendeels door verhoging van formatie. In de jaren 2023 en 2024 stijgen de kosten ten opzichte van de programmabegroting 2021 minder hard. Dit komt met name doordat de kosten stijging incidenteel van aard is en niet structureel doorgevoerd is.

Onderstaand worden per onderwerp de belangrijkste mutaties toegelicht.

Omgevingswet

Het programma Omgevingswet kent vele externe onzekerheden naar de toekomst. Hoewel vanuit het programma alles op alles wordt gezet om gesteld te zijn voor de invoering van de wet op 1 januari 2022, blijft het belangrijk om voldoende armslag te hebben ten aanzien van onvoorziene gebeurtenissen. Het is zeer goed denkbaar dat ook na de invoering van de wet zaken nog moeten worden aangevuld, aangepast of herzien. Daarnaast is het mogelijk dat gedurende de coronapandemie vertraging ontstaat in het opleidingsprogramma en dat een deel van de trainingen doorschuift naar 2022. Hierdoor is € 100.000 aan incidenteel budget opgevoerd in 2022.

Wagenpark

Er zijn vanuit de afdelingen voor de periode 2022-2025 11 extra auto's aangevraagd. Het jaarlijkse wagenparkbudget is niet toereikend genoeg om de structurele kosten te dekken. Op jaarbasis zal dit gemiddeld € 84.000 extra aan kosten met zich meebrengen.

I&A-samenwerking

Er wordt meerjarig een stijging van de kosten verwacht in verband met het waarborgen van de continuïteit. Het is nog niet duidelijk hoe hoog de stijging zal zijn. Om de verwachte kosten op hetzelfde niveau als de begroting 2021 te brengen zijn de kosten met een gemiddeld bedrag van € 135.000 meerjarig opgevoerd.

Arbo

Er is de komende jaren een grote uitdaging op het gebied van het verbeteren van onze veiligheidscultuur om minimaal te kunnen voldoen aan wettelijke eisen. Om deze verbeteringen te kunnen realiseren gaat men uit van € 20.000 extra kosten op jaarbasis.

Investerings

Ondersteunende producten

Bedragen x € 1.000

Investing	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Huisvesting	2.600	2.100	100	100	100	200
Totaal ondersteunende producten	2.600	2.100	100	100	100	200

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

Huisvesting

In dit investeringsplan vallen de vervangingskosten van kleine en grote renovaties van het gemeenlandshuis. Voor de kleinere vervangingen/renovaties is jaarlijks € 100.000 nodig.

In 2022 staan aanpassingen aan de huisvesting en het verbouwen van de niet gerenoveerde kantoordelen van het gemeenlandshuis op de planning. Al deze vervangingen/renovaties leveren een bijdrage aan het verkrijgen van energielabel A.

3. Veranderprogramma's

Duurzaamheid

Binnen het programma duurzaam werken wij aan de realisatie van de doelen en ambities uit de Nota Duurzaamheid die in 2017 is vastgesteld. Wij richten ons op de speerpunten energie, broeikasgasemissies, grondstoffen & circulair en duurzamer werken. Daarnaast wordt gewerkt aan het thema biodiversiteit.

Op het gebied van energie is aandacht voor energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. Hiervoor worden in 2021 verschillende projecten uitgevoerd. We liggen goed op koers om de doelstelling van energieneutraal in 2025 te behalen. De uitkomst van de Regionale Energiestrategieën zullen in 2021 bekend zijn. Dit zal mede richting geven aan de inspanningen op het gebied van duurzame energie in de komende jaren.

Voor de broeikasgasemissies voldoet het hoogheemraadschap aan de tussendoelstellingen voor de emissiereductie. Echter verwachten wij dat in de toekomst ook de emissies van lachgas uit het zuiveringsproces en methaangas uit het zuiveringsslib meegenomen zullen worden in de totaal emissies van het waterschap. Omdat lachgas en methaangas sterke broeikasgassen zijn zou dit zorgen voor een grote toename van de aan ons toegerekende emissies. In dat geval moet nog een forse extra inspanning worden geleverd om de reductiedoelstellingen te behalen. De resultaten van het lopende onderzoek naar lachgasemissies op Kralingseveer kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Daarnaast onderzoeken wij bij welke andere bedrijfsprocessen reductie van broeikasgassen kan worden

gerealiseerd. En we treffen voorbereidingen voor een certificatie van onze organisatie voor de CO₂-prestatieladder, trede 3.

De doelstellingen voor grondstoffen & circulair zullen wij vooral door duurzame inkoop en duurzame aanbesteding moeten behalen. In 2020 is de organisatiebrede materiaalstroomanalyse afgerond. Deze geeft inzicht in het eigen grondstoffenverbruik en de milieu-impact daarvan. Deze informatie is noodzakelijk om gericht stappen te kunnen gaan zetten richting een circulaire economie. De ambitie is om in 2021 concreet met de uitkomsten en conclusies van deze materiaalstroomanalyse aan de slag te gaan.

Bij duurzamer werken ligt de nadruk intern op het vergroten van het bewustzijn en betrokkenheid van de afdelingen en teams. Doelstelling is om duurzame afwegingen te verankeren en zichtbaar te maken in alle processen. Hier werken wij momenteel aan op verschillende plekken in de organisatie.

Op het gebied van biodiversiteit wordt nader uitgewerkt waar kansen liggen voor ecologisch beheer en onderhoud van onze waterkeringen, oevers, wegbermen en eigen terreinen.

De Nota Duurzaamheid is vastgesteld voor de periode 2017-2021. In 2021 wordt het vervolg op de nota vormgegeven door aan te sluiten bij het nieuw op te stellen waterbeheerplan.

Implementatie Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt en moderniseert in één wet alle wetten voor de leefomgeving. De verwachting is dat de omgevingswet per 1 januari 2022 in werking treedt. Een definitief besluit hierover ligt nog voor bij de Eerste Kamer. Toch is januari 2022 niet de einddatum. De transitie die de omgevingswet bedoeld met Anders werken, en het steeds verder ontwikkelen van het digitaal loket, de overgangstermijnen die bij ons en onze ketenpartners gelden, leiden allemaal naar een datum verder in de toekomst (2029). Er wordt hard gewerkt om te zorgen dat er een degelijke basis ligt om in januari aan de slag te gaan met de omgevingswet. Dit jaar richten we ons op het opstarten van een kwaliteits-cyclus (PDCA ofwel Plan-Do-Control-Act) voor de Waterschapsverordening. Ook worden twee nieuwe onderwerpen binnen het programma belegd: de Onderhoudsverordening en de update van een aantal beleidsregels. Tenslotte zal opleiden en oefenen centraal staan in 2021.

Assetmanagement

Wij krijgen een steeds completer inzicht in onze assets (zuiveringen, gemalen, stuwen, inlaten, keringen en wegen). In 2022 wordt de informatie die nodig is om assetmanagementprincipes toe te passen verder aangevuld. In de jaren daarna zal de focus liggen op de informatie up-to-date houden en verder ontwikkelen. Op basis van een levenscyclusbenadering worden vaker beleidsmatige adviezen gegeven en studies uitgevoerd voordat er wordt geherinvesteerd in onze assets. Deze aanpak zal vanaf 2022 door middel van een aantal pilots geïntroduceerd worden. Tijdens de beheer- en onderhoudsfase van de assets worden veel onderdelen geïnspecteerd en onderhouden en indien nodig preventief vervangen. Aan het eind van hun levensduur is een herinvestering in of nieuwbouw van deze objecten noodzakelijk om bedrijfszeker te kunnen blijven in onze primaire taken. Voordat we een dergelijke herinvestering doen is een grondige

analyse van de omgeving, het watersysteem in relatie tot gebiedsontwikkelingen, risico's en ook het maken van life cycle costs-berekeningen noodzakelijk, om desinvesteringen te voorkomen. In 2024 verwachten we het programma af te kunnen ronden, omdat het werken met de assetmanagementprincipes dan naar verwachting is ingebed in ons dagelijks werk.

Klimaatadaptatie

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds meer voelbaar en zichtbaar. De gemiddelde temperatuur stijgt. Het regent harder, en vaak langer. Daartegenover blijft het soms voor langere periodes droog. De zeespiegel stijgt en daarnaast hebben we te maken met een langzaam dalende bodem.

Dit noodzaakt ons tot meer maatregelen, een goede samenwerking met andere overheden en een integrale en inclusieve aanpak om stad en land aan te passen en leefbaar te houden. Afgelopen jaar hebben de gemeenten samen met het hoogheemraadschap door middel van stresstesten de kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld gebracht. Met de gemeenten is ons beheergebied hebben we gezamenlijk de noodzaak voor versnelling van uitvoering benoemd tijdens de bestuurlijke conferentie "Elke druppel telt".

In de komende jaren gaat het hoogheemraadschap samen met de gemeenten en andere partners aan de slag, waarbij wij samen investeren in een klimaatbestendig watersysteem, openbare en private ruimte en bebouwing. Daarbij bieden wij ruimte aan een dialoog met inwoners en bedrijven over de noodzaak van adaptatiemaatregelen in hun buurt. In de periode 2021-2024 stellen wij € 3,8 miljoen beschikbaar voor klimaatadaptatiemaatregelen in de vorm van gezamenlijke projecten met onze partners, onder meer via de impulsregeling klimaatadaptatie. Ook willen we via een subsidie

voor klimaat adaptieve maatregelen particuliere partijen stimuleren zelf in actie te komen. En we willen ook zelf het goede voorbeeld geven door ons vastgoed en assets klimaatadaptiever te maken. De verwachting is dat het merendeel van de investeringen in de tweede helft van deze periode plaatsvindt.

4. Meerjarenraming 2022 t/m 2025

In dit hoofdstuk bespreken wij de financiële uitwerking van de meerjarenraming: de ontwikkeling van de meerjarige exploitatiekosten als totaal, en de ontwikkeling van de kosten op beleidsproductniveau. Daarnaast geven we, per heffing, een prognose weer van de tariefontwikkeling betreffende deze periode, inclusief een specificatie van de verschillende opbrengsten en het effect op de tariefegalisereserves.

De volgende paragrafen komen aan de orde:

[4.1 Financiële ontwikkelingen tot en met 2025](#)

[4.2 Begroting in meerjarenperspectief](#)

[4.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken](#)

4.1 Financiële ontwikkelingen tot en met 2025

Bedragen x € 1.000					
Begrotingstekort	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting 2021	€ 6.001	€ 2.898	€ 1.486	€ -167	
Meerjarenprognose 2022-2025	€ 6.001	€ 4.972	€ 1.083	€ 124	€ -860
Verschil	€ -	€ -2.074	€ 403	€ -292	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bovenstaande tabel geeft de verschillen in het begrotingstekort ten opzichte van de programmabegroting 2021 weer voor de jaren 2022 tot en met 2024.

Om de belastingtarieven gematigd te laten stijgen zetten we de komende jaren de tariefegalisereserves in. In de jaren 2022 en 2023 ramen we een begrotingstekort. In 2024 is onze totale begroting zo goed als in evenwicht. In 2025 is het exploitatieresultaat positief.

Jaarschijf 2025 is nieuw toegevoegd aan de meerjarenraming en laat een overschot zien van € 860.000.

Bedragen x € 1.000					
Kosten	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting 2021	€ 100.802	€ 99.345	€ 99.612	€ 99.875	
Meerjarenprognose 2022-2025	€ 100.802	€ 101.891	€ 99.816	€ 100.711	€ 101.010
Verschil	€ -	€ -2.546	€ -205	€ -836	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Het financieel meerjarenperspectief laat zien dat de totale netto kosten in de planperiode ten opzichte van de programmabegroting 2021 stijgen met circa € 3,6 miljoen. De netto kosten laten in 2022 een kleine piek zien doordat de HWBP-bijdrage in dat jaar hoger is dan in de overige jaren. Ook activeren we in 2022 minder uren op projecten dan de jaren daarna. Dit leidt incidenteel tot lagere geactiveerde opbrengsten. In 2025 lopen de kosten weer op, doordat in 2025 een hogere HWBP-bijdrage geraamd staan dat in de jaren 2023 en 2024.

Bedragen x € 1.000					
Belastingopbrengsten en overige dekkingsmiddelen	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting 2021	€ 94.801	€ 96.447	€ 98.125	€ 100.042	
Meerjarenprognose 2022-2025	€ 94.801	€ 96.919	€ 98.733	€ 100.587	€ 101.870
Verschil	€ -	€ 471	€ 608	€ 545	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bij het doorvoeren van de voorgestelde stijgingspercentages stijgen de verwachte belastingopbrengsten over de komende vier jaren in totaal met circa € 1,5 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming bij de programmabegroting 2021. Door de toenemende lasten zijn de stijgingspercentages van de belastingopbrengsten naar boven bijgesteld.

Hieronder geven wij per hoofdkostensoort (personeel, goederen en diensten derden, bijdragen aan, kapitaallasten en overige baten) een toelichting. De personeelslasten stijgen in de planperiode beperkt door mutaties in het personeelsbestand (totale stijging van circa € 2 miljoen in 2022 t/m 2024 ten opzichte van de programmabegroting 2021).

De overige goederen en diensten van derden en de bijdragen aan derden stijgen ten opzichte van de programmabegroting 2020 in zijn totaliteit met € 4,8 miljoen (jaren 2022 tot en met 2024). De belangrijkste mutaties zijn toegelicht in het hoofdstuk meerjarenraming per programma.

De meerjarige liquiditeitsprognose toont een stijgende trend van de rentekosten ten opzichte van de programmabegroting 2021. Wij verwachten een licht oplopende rente de komende jaren. Meerjarig stijgen de rentelasten met circa € 660.000 (2022 tot en met 2024).

De afschrijvingskosten dalen met circa € 1,9 miljoen ten opzichte van de programmabegroting 2021 (2022 tot en met 2024). Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de aangepaste afschrijvingstermijn bij bijdragen aan derden bij transportstelsels. Dit is conform het nieuw vastgestelde afschrijvingsbeleid 2021.

De bijdragen van derden en financiële baten stijgen circa € 2,7 miljoen ten opzichte van de programmabegroting 2021 (2022 tot en met 2024). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de rijksvergoeding voor Covid-19-bemonsteringen en door de verhoogde bijdrage van de provincie Zuid-Holland ten behoeve van het vaarwegbeheer.

4.2 Begroting in meerjarenperspectief

In de onderstaande tabel wordt de meerjarenbegroting naar programma's, onderverdeeld in beleidsproducten getoond:

Bedragen x € 1.000

		Realisatie 2020	Begroting			
			2021	2022	2023	2024
Waterveiligheid						
Eigen plannen	295	431	578	507	507	503
Plannen van derden	222	242	236	230	230	228
Beheersinstrumenten waterkeringen	2.033	1.864	1.858	1.833	1.832	2.027
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.462	11.564	11.747	11.141	11.409	12.547
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	278	307	304	300	300	294
Totaal Waterveiligheid	14.290	14.407	14.722	14.011	14.278	15.599

Watersysteem						
Eigen plannen	4.283	4.763	4.719	4.621	4.447	4.506
Plannen van derden	144	249	308	303	304	301
Beheersinstrumenten watersystemen	2.024	1.343	1.802	1.762	1.769	1.717
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	4.800	5.247	4.704	4.775	4.892	4.926
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	6.228	4.942	4.949	4.906	4.908	4.909
Beheren hoeveelheid water	8.859	9.187	9.470	9.458	9.631	9.523
Calamiteitenbestrijding watersystemen	507	215	221	219	220	220
Monitoring watersystemen	1.668	1.434	1.753	1.795	1.815	1.799
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	125	207	-511	-514	-511	-505
Totaal Watersysteem	28.638	27.588	27.415	27.325	27.474	27.396

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bedragen x € 1.000

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2020	Begroting				
		2021	2022	2023	2024	2025
Afvalwater						
Eigen plannen	934	929	943	808	844	837
Plannen van derden	16	39	38	37	63	62
Getransporteerd afvalwater	3.582	3.620	3.594	3.399	3.476	3.572
Gezuiverd afvalwater	13.713	13.655	13.969	13.076	13.045	11.900
Verwerkt slib	5.766	5.476	5.825	5.894	5.844	5.792
Afvalwaterbehandeling door derden	14.813	15.011	15.208	15.122	15.222	15.215
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	164	198	194	171	227	212
Aanpak diffuse emissies derden	0	0	0	0	0	0
Totaal Afvalwater	38.989	38.928	39.771	38.508	38.719	37.590

Wegen						
Eigen plannen	59	29	114	180	180	179
Plannen van derden	35	36	35	35	35	34
Beheersinstrumenten wegen	101	121	122	119	119	119
Aanleg en onderhoud wegen	3.821	3.798	3.892	3.965	4.156	4.304
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	325	398	349	355	354	358
Totaal Wegen	4.342	4.383	4.512	4.654	4.845	4.994

	Realisatie 2020	Begroting				
		2021	2022	2023	2024	2025
Omgeving en Organisatie						
Eigen plannen	760	765	730	717	718	724
Plannen van derden	0	0	0	0	0	0
Beheer keurkwartet en VTH-beleid	582	705	650	615	616	628
Vergunningen en meldingen	1.862	1.999	1.922	1.807	1.808	1.805
Adviezen vergunningen	144	417	417	398	399	395
Toezicht	2.771	2.821	2.866	2.823	2.827	2.787
Handhaving	133	72	72	72	72	72
Belastingheffing	3.373	3.417	3.453	3.540	3.642	3.741
Invordering	578	607	611	623	637	637
Bestuur	1.717	2.781	2.815	2.708	2.768	2.740
Externe communicatie	1.744	1.910	1.933	2.013	1.909	1.901
Algemeen	0	0	0	0	0	0
Totaal Omgeving en Organisatie	13.665	15.495	15.471	15.317	15.396	15.432
Totale kosten	99.923	100.802	101.891	99.816	100.711	101.010

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2020	Begroting				
		2021	2022	2023	2024	2025
Dekkingsmiddelen						
Belastingopbrengsten: Systeemheffing	51.615	49.341	50.081	50.832	51.595	52.627
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	40.842	40.561	41.575	42.407	43.255	43.255
Belastingopbrengsten: Wegenbeheer	4.345	4.413	4.633	4.865	5.108	5.364
Dividenden en bonusuitkeringen	980	350	400	400	400	400
Totale dekking	97.782	94.665	96.690	98.504	100.358	101.645

Bestemmingsreserve						
Onttrekking Watersysteemheffing	173	135	229	229	229	225
Onttrekking Zuiveringsheffing		0	0	0	0	0
Totale dekking	173	135	229	229	229	225

Resultaat voor bestemming (tekort)	1.967	6.002	4.972	1.083	124	
Resultaat voor bestemming (overschot)						-860

Tariefegalisatiereserve						
Onttrekking tariefegalisatiereserve	3.055	6.002	4.972	1.083	124	
Storting bestemmingsreserves	-1.087					-860
Totale dekking	1.967	6.002	4.972	1.083	124	-860

Resultaat na bestemming	0	0	0	0	0	0
--------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

4.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken

Toelichting op het meerjarenperspectief

In het kader van duurzaam financieel beheer schuiven wij lasten niet door naar de toekomst, maar nemen die nu. Om de tarieven niet te snel te laten stijgen, voeren wij al een aantal jaren beleid dat eventuele resterende tijdelijke tekorten met het beschikbare overschot in de tariefegalisatiereserves wordt gedekt. Hierbij is het uitgangspunt om aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves af, maar bouwen wij de reserves niet af tot nul. Dit om te voorkomen dat de tarieven na de planperiode fors omhoog moeten. De bijstellingen en de meerjarige doorrekening van dit meerjarenperspectief laten voor de komende jaren en de lange termijn een gezonde financiële positie zien (zie paragraaf 5.3). Wel zien we door een toenemend investeringsvolume de schuldpositie toenemen. De berekening van de gemiddelde stijging van de belastingopbrengsten (lastendruk) in de komende planperiode (2022 tot en met 2025) is 1,8%.

Watersysteemheffing

Het jaarrekeningresultaat van 2020 voor de watersysteemheffing viel positiever uit dan geraamd waardoor de tariefegalisatiereserve minder hard daalde dan voorzien. In de programmabegroting 2021 werd voorzien dat de belastingopbrengsten met 1,5% zou moeten stijgen. Dit percentage handhaven we in dit meerjarenperspectief voor de jaren tot en met 2024. Het voorstel is om de belastingopbrengst 2025 met 2% te laten stijgen ten opzichte van 2024. De tariefegalisatiereserve komt hierdoor eind 2025 uit op

€ 4,5 miljoen positief en de baten en lasten zijn vanaf 2024 met elkaar in evenwicht.

Zuiveringsheffing

In de programmabegroting 2021 werd uitgegaan van een stijging van 2% in 2022 en 2023 en een stijging van 2,5% in 2024. Het voorstel is om dat iets te wijzigen. Een stijgingspercentage van 2,5% in 2022, en een stijgingspercentage van 2% in 2023 en 2024. Omdat de totale lasten van de zuiveringsheffing in 2025 dalen ten opzichte van 2024, kan in 2025 een percentage van 0% worden gehanteerd. Het meerjarenperspectief laat zien dat de tariefegalisatiereserve met de huidige ramingen tot en met 2024 afneemt. De baten en lasten zijn in 2025 in evenwicht en de tariefegalisatiereserve komt eind 2025 uit op € 2,9 miljoen positief.

Wegenheffing

Voor de wegenheffing is in de programmabegroting 2021 uitgegaan van een stijgingspercentage van de belastingopbrengsten van 2% voor per jaar. Gezien de lastenontwikkeling wordt dit bijgesteld naar 5%. De begrotingstekorten voor de wegenheffing dekken wij uit de tariefegalisatiereserve. Het meerjarenperspectief laat zien dat aan het eind van 2025 de tariefegalisatiereserve uitkomt op € 2,1 miljoen positief. Na 2025 zullen de baten en de lasten nog verder naar elkaar toe moeten groeien aangezien deze in 2025 nog niet in evenwicht zijn. Met het voorgestelde stijgingspercentage van 5% komt de begroting van de wegenheffing steeds meer in evenwicht.

Meerjarenperspectief watersysteemheffing

Totaaloverzicht watersysteemheffing

MJP 2022-2025

	bedragen x € 1.000					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<u>Kosten vs opbrengsten</u>						
Totale kosten	50.803	52.150	52.313	51.340	51.799	53.027
Totale opbrengsten	52.327	49.761	50.530	51.281	52.044	53.071
Begroot exploitatieresultaat	1.524	2.389-	1.783-	59-	245	44
<u>Tariefegalisatiereserve</u>						
Stand per 1 januari	8.388	8.476	6.087	4.304	4.245	4.490
Toevoeging resultaat	88	-	-	-	245	44
Onttrekking resultaat	-	2.389	1.783	59	-	-
Stand per 31 december	8.476	6.087	4.304	4.245	4.490	4.534

Specificatie van de belastingopbrengsten:

Belastingopbrengsten verontreinigingsheffing

Belastingopbrengst x € 1.000	26	27	27	27
------------------------------	----	----	----	----

bedragen x € 1.000

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omslagtarief Ingezetenen						
Belastingopbrengst x € 1.000	25.892	26.151	26.529	26.927	27.331	27.878
Tarieven	€ 106,38	€ 107,87	€ 109,43	€ 111,07	€ 112,74	€ 115,00

Deze tarieven zijn gebaseerd op 243.400 geïnde woonruimten.

Omslagtarief Gebouwd						
Belastingopbrengst x € 1.000	20.757	20.965	21.268	21.587	21.911	22.349
Tarieven	0,0236%	0,0216%	0,0219%	0,0222%	0,0226%	0,0230%

Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 87.957.000.000

Omslagtarief Ongebouwd						
Belastingopbrengst x € 1.000	2.193	2.215	2.247	2.281	2.315	2.362
Tarieven	€ 91,47	€ 92,92	€ 94,28	€ 95,68	€ 97,12	€ 99,06
Tarieven verharde openbare weg (+100%)	€ 182,93	€ 185,84	€ 188,56	€ 191,36	€ 194,24	€ 198,12

Deze tarieven zijn gebaseerd op 21.115 hectaren ongebouwd waarvan 2.866 hectaren verharde openbare weg.

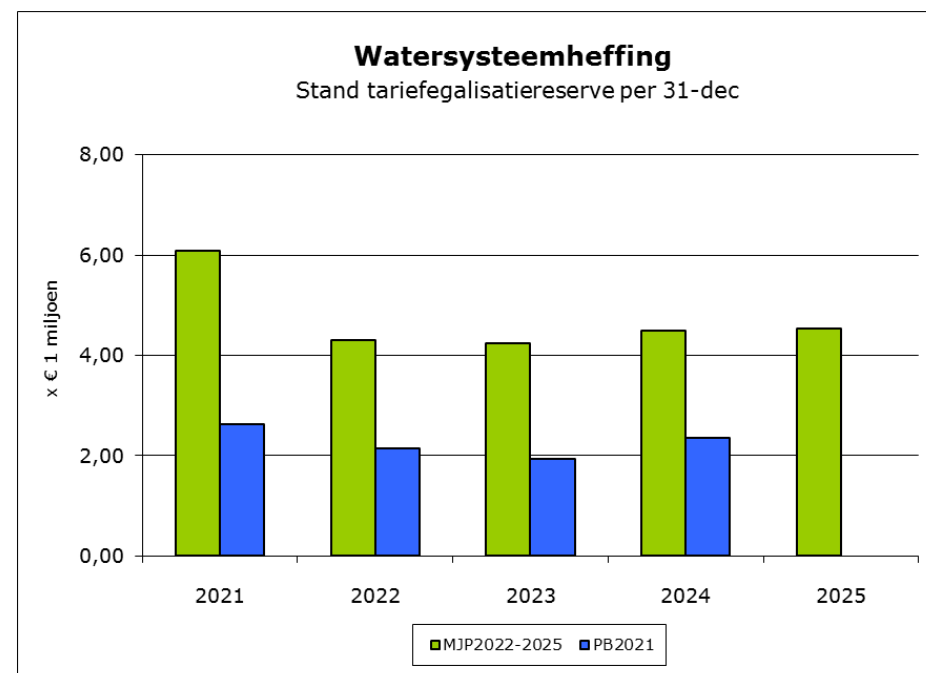
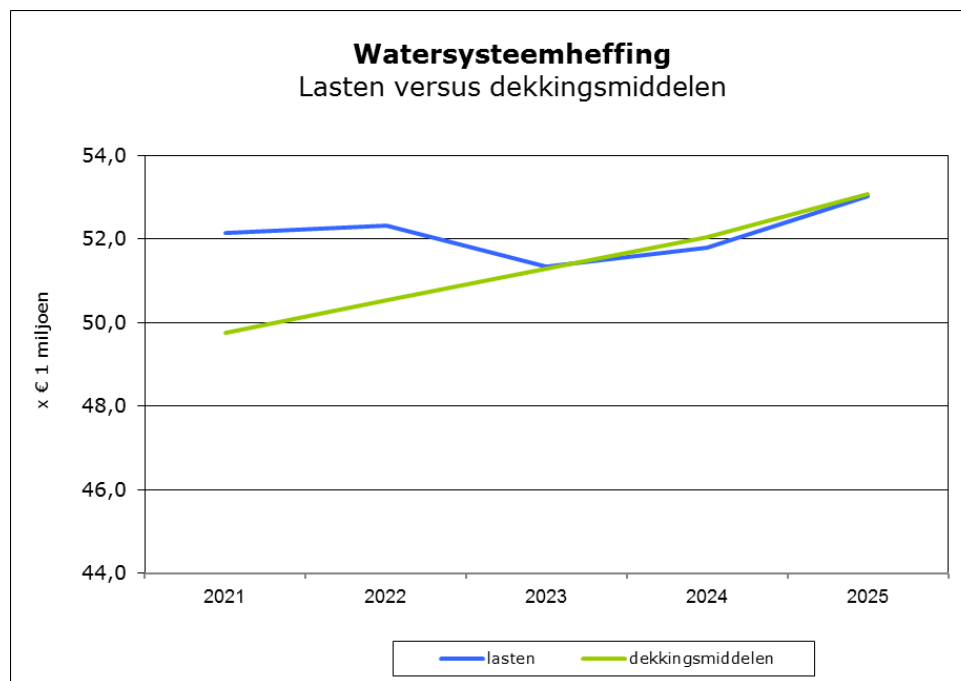
Natuurterreinen						
Belastingopbrengst x € 1.000	10	10	10	10	10	11
Tarieven	€ 3,30	€ 3,29	€ 3,34	€ 3,39	€ 3,44	€ 3,51

Deze tarieven zijn gebaseerd op 2.959 hectaren natuurterrein.

Wijzigingspercentages						
Totale kosten	4,0%	2,7%	0,3%	-1,9%	-1,0%	3,3%
Belastingopbrengsten	5,0%	-4,4%	1,5%	1,5%	1,5%	2,0%

De bodemreserve watersysteemheffing bedraagt € 2,5 mln.

Meerjarenperspectief zuiveringsheffing

Totaaloverzicht zuiveringsheffing

MJP 2022-2025

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	bedragen x € 1.000					
<u>Kosten vs opbrengsten</u>						
Totale kosten	43.689	43.635	44.440	43.199	43.436	42.353
Totale opbrengsten	41.166	40.677	41.707	42.539	43.387	43.387
Begroot exploitatieresultaat	2.523-	2.959-	2.733-	660-	49-	1.034

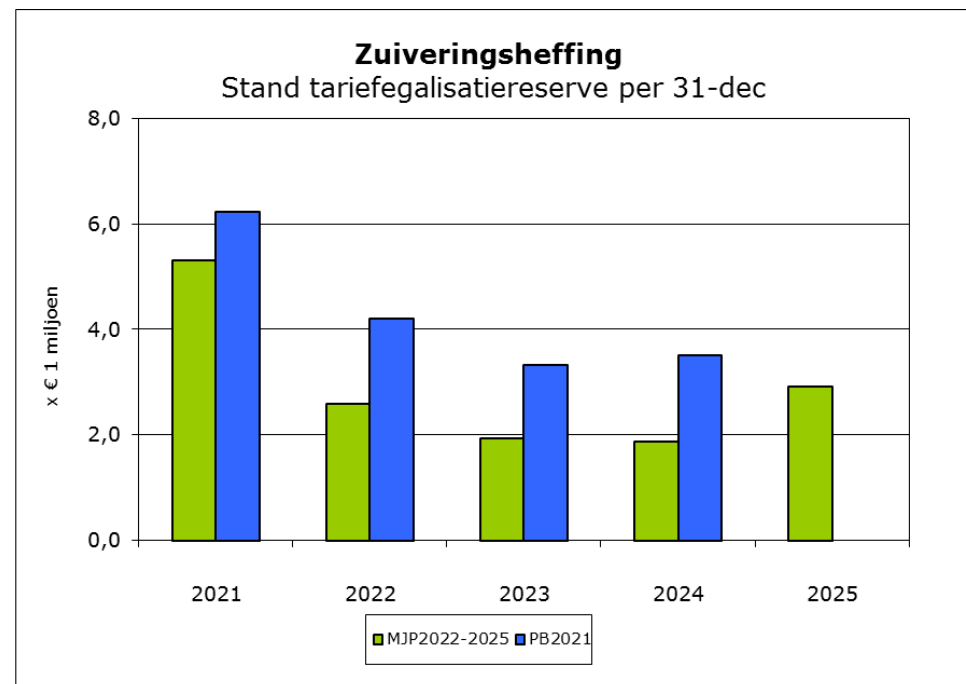
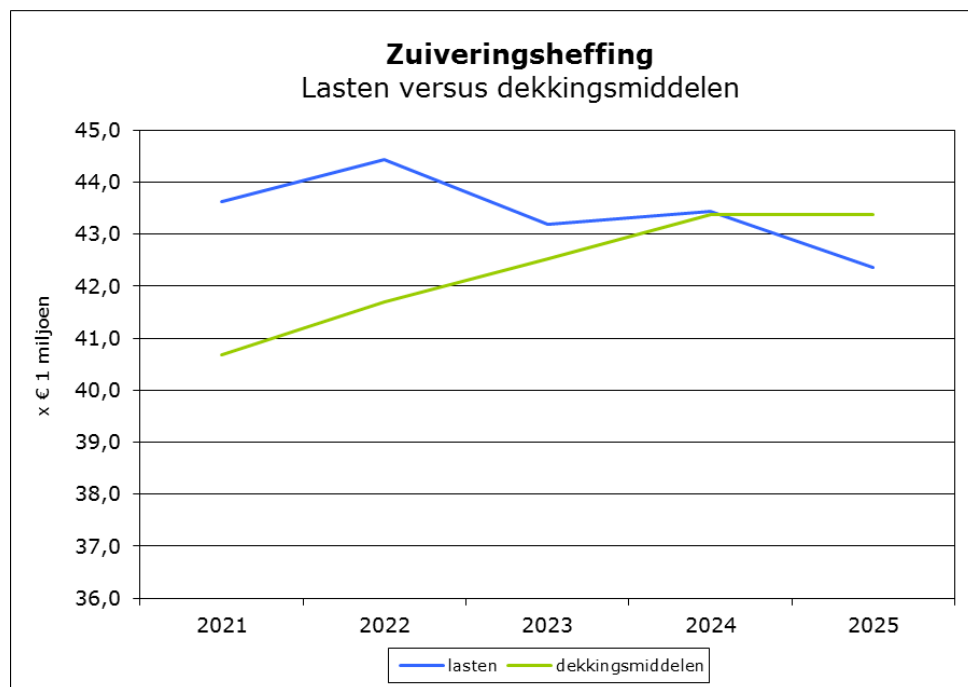
<u>Tariefegalisatiereserve</u>						
Stand per 1 januari	10.905	8.277	5.318	2.585	1.925	1.877
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	-	1.034
Onttrekking resultaat	2.628	2.959	2.733	660	49	-
Stand per 31 december	8.277	5.318	2.585	1.925	1.877	2.910

Mutaties in procenten:

<u>Wijzigingspercentages</u>						
Totale kosten	5,7%	-0,1%	1,8%	-2,8%	0,5%	-2,5%
Belastingopbrengsten	2,6%	-0,7%	2,5%	2,0%	2,0%	0,0%
Tarief zuiveringsheffing	1,0%	2,5%	2,5%	2,0%	2,0%	0,0%

De bodemreserve zuiveringsheffing bedraagt € 2,0 miljoen

Meerjarenperspectief wegenheffing

Totaaloverzicht wegenheffing MJP 2022-2025						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
bedragen x € 1.000						
<u>Kosten vs opbrengsten</u>						
Totale kosten	4.858	5.016	5.137	5.277	5.477	5.630
Totale opbrengsten	4.463	4.455	4.681	4.913	5.156	5.412
Begroot exploitatieresultaat	395-	562-	456-	364-	321-	218-
<u>Tariefegalisatiereserve</u>						
Stand per 1 januari	4.441	4.014	3.452	2.996	2.632	2.312
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	-	-
Onttrekking resultaat	427	562	456	364	321	218
Stand per 31 december	4.014	3.452	2.996	2.632	2.312	2.094
<i>Specificatie van de belastingopbrengsten:</i>						
<u>Omslagtarief Ingezetenen</u>						
Belastingopbrengst x € 1.000	1.384	1.412	1.483	1.557	1.635	1.716
Tarieven	€ 43,54	€ 44,27	€ 46,48	€ 48,80	€ 51,24	€ 53,81
Deze tarieven zijn gebaseerd op 31.800 woonruimten.						

bedragen x € 1.000

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omslagtarief Gebouwd						
Belastingopbrengst x € 1.000	2.525	2.576	2.705	2.840	2.982	3.131
Tarieven	0,0241%	0,0226%	0,0238%	0,0249%	0,0262%	0,0275%

Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 10.492.000.000.

Omslagtarief Ongebouwd						
Belastingopbrengst x € 1.000	348	355	373	391	411	431
Tarieven	€ 34,39	€ 35,08	€ 36,84	€ 38,68	€ 40,61	€ 42,64

Deze tarieven zijn gebaseerd op 10.114 hectaren ongebouwd.

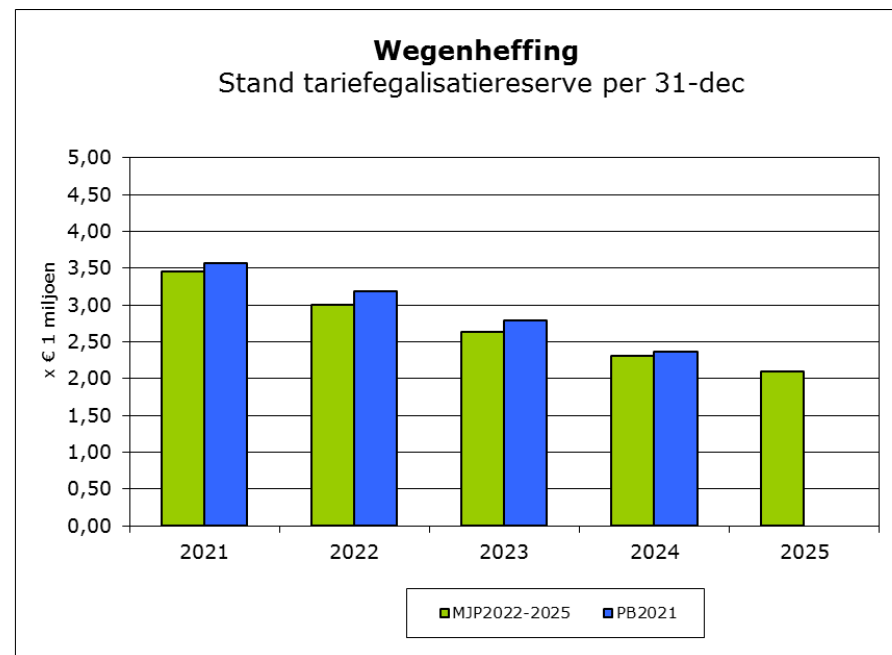
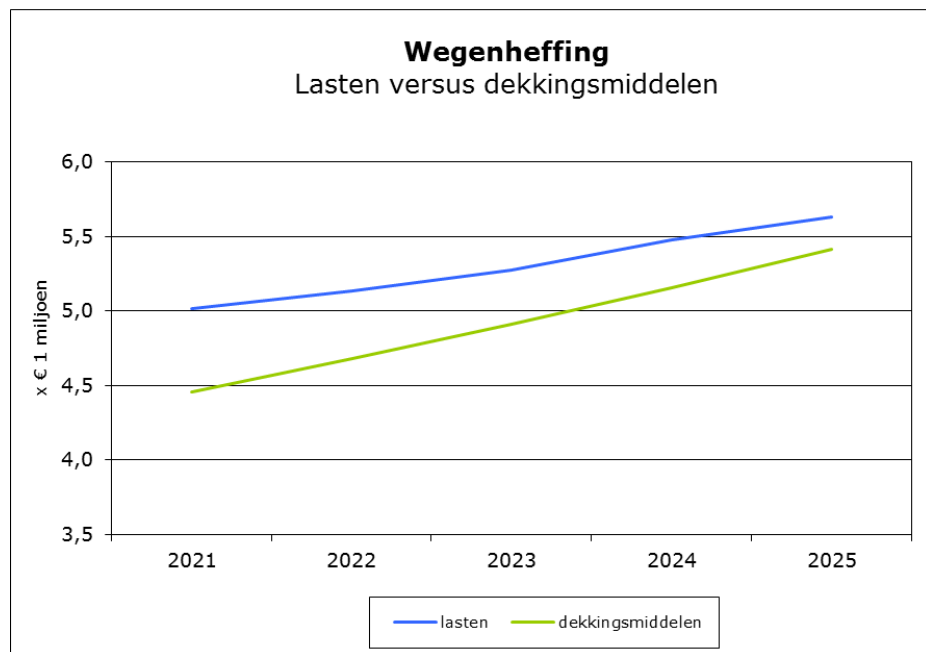
Natuurterreinen						
Belastingopbrengst x € 1.000	68,8	70,2	73,7	77,4	81,2	85,3
Tarieven	€ 34,39	€ 35,08	€ 36,84	€ 38,68	€ 40,61	€ 42,64

Mutaties in procenten:

Wijzigingspercentages						
Totale kosten	9,0%	3,3%	2,4%	2,7%	3,8%	2,8%
Belastingopbrengsten	0,0%	1,6%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

De bodemreserve wegenbeheer bedraagt € 0,5 miljoen

5. Overige financiële aspecten

In dit hoofdstuk komen de volgende paragrafen aan de orde:

[5.1 Financiering](#)

[5.2 Risicomanagement](#)

[5.3 Weerstandsvermogen](#)

[5.4 Kengetallen](#)

[5.5 EMU-saldo](#)

5.1. Financiering

De kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie en het treasurystatuut.

Rente

Voor het aantrekken van geldleningen rekenen wij met de volgende rentes;

- De rente op kort geld 0 procent;
- De rente op lang geld te verhogen naar 0,70 procent.

Omslagrente

Het aantrekken van financiering voor investeringsprojecten gebeurt niet per project maar integraal. Bij deze integrale wijze van financieren worden rentekosten voor het financieren van de investeringen toegerekend aan de beheerproducten van de programma's. Deze toerekening gebeurt door middel van de renteomslag. Het rente-omslagpercentage wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de

vaste activa per 1 januari. Het rente-omslagpercentage in 2022 bedraagt 1,21 procent.

Inflatie

De inflatie in 2022 wordt ingeschat op 1,4 procent. Deze raming afgegeven door het CPB. Het inflatiepercentage wordt slechts als referentiegetal in de (meerjarig)begroting opgenomen. De kostenramingen worden door de budgethouders jaarlijks bijgesteld. Eventuele kostenfluctuaties worden daarin meegenomen en kunnen per sector verschillen (zowel hoger als lager zijn dan het gemiddelde inflatiepercentage).

5.2. Risicomanagement

Het hoogheemraadschap voert haar taken uit in een steeds complexer wordende omgeving waarbij vanuit die omgeving verwacht wordt dat bestuurders en de organisatie steeds 'in control' zijn. 'In control' zijn betekent dat men steeds zicht heeft op risico's die zich kunnen voordoen en adequate maatregelen heeft genomen om deze risico's te voorkomen of de mogelijke ongewenste effecten die kunnen optreden te beheersen. Naast het algemeen en dagelijks bestuur, hechten toezichthouders zoals de Belastingdienst, inspectie en de accountant grote waarde aan risicomanagement. Zij verwachten dat de organisatie steeds in staat is om aan te tonen dat de risico's in beeld zijn en de beheersing op orde. Tijdens de algemene vergadering van maart 2021 is door de nota Risicomanagement, weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen vastgesteld. Hierin is het begrip 'risico' gedefinieerd en is het ambtelijk en bestuurlijk proces beschreven voor het identificeren, waarderen en vaststellen van risico's en de beheersing ervan. Deze paragraaf in het meerjarenperspectief vormt een onderdeel van dit proces. Hieronder worden de op dit moment bekende strategische risico's en de mogelijke impact daarvan inzichtelijk gemaakt en wordt de omvang van de operationele risico's weergegeven. Op basis van deze omvang wordt het benodigde weerstandvermogen bepaald.

Strategische risico's

De strategische risico's voor het hoogheemraadschap hebben betrekking op de ambities en het behalen van de geformuleerde doelstellingen door bestuur en organisatie. Het is van belang om voortdurend op deze onderwerpen te anticiperen. De waarschijnlijkheid van optreden en de impact van deze risico's zijn echter doorgaans niet goed in te schatten en lastig te managen. Daarom zijn deze risico's niet gekwantificeerd in de risicoparagraaf en

worden deze ook niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

In de risicoparagraaf van dit meerjarenperspectief zijn de strategische en operationele risico's uit de programmabegroting 2021 opgenomen en waar nodig geactualiseerd.

Overzicht strategische risico's

1.	Effecten bestrijding Covid-19
2.	Houdbaarheid duurzaam financieel beleid
3.	Omvang en voorspelbaarheid waterschapsbelastingen
4.	Beschikbaarheid voldoende en geschikt personeel
5.	Beschikbaarheid ICT-systemen en borgen informatievoorziening – beveiliging
6.	Implementatie en compliance (nieuwe) wet- en regelgeving (o.a. omgevingswet, Wet open overheid)
7.	Effect PAS-problematiek, PFAS en nieuwe Zeer Zorgwekkende Stoffen op voorbereiding en uitvoering werkzaamheden
8.	Samenwerking en onderhandelingen met andere overheden en derde partijen

1. Effecten bestrijding COVID-19 (korte termijn)

Verminderde beschikbaarheid personeel als direct gevolg van besmetting met het virus

Beschrijving	Een hoog en langdurend ziekteverzuim als gevolg van besmetting met het coronavirus of herstel van de gevolgen van besmetting met het virus bij medewerkers van het hoogheemraadschap, leveranciers en samenwerkingspartners kan gevolg hebben voor de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden van het hoogheemraadschap. Er kan vertraging ontstaan of projecten kunnen niet worden opgestart vanwege te weinig beschikbare capaciteit. Hierdoor wordt in 2021 mogelijk minder gerealiseerd dan voorzien in de programmabegroting 2021.
Beheersing	Monitoring ziekteverzuim door management; Verzuimaanpak door HR/Leiding en ARBO-partner.

Verminderde bereikbaarheid gebied door beperkende maatregelen

Beschrijving	In geval van een lockdown als maatregel tegen een forse toename van het aantal besmettingen, bestaat de kans dat vervoersbewegingen worden beperkt in ons beheersgebied. Dit zal dan impact hebben op de uitvoering van geplande werkzaamheden.
Beheersing	Vanuit het hoogheemraadschap wordt hierop geanticipeerd door waar mogelijk werkzaamheden naar voren te halen.

Verminderde beschikbaarheid grondstoffen door beperkende maatregelen

Beschrijving	In geval van een lockdown als maatregel tegen een forse toename van het aantal besmettingen, bestaat de kans dat vervoersbewegingen worden beperkt in ons beheersgebied en andere delen van Nederland en Europa. Hier kan de levering van grondstoffen die nodig zijn voor de afvalwaterzuivering hinder van ondervinden.
--------------	---

Beheersing	Vanuit het hoogheemraadschap wordt hierop geanticipeerd door scherp te kijken naar beschikbare voorraden om deze op het juiste niveau te hebben. De voorraden worden actief gemonitord.
------------	---

Effect op uitvoerbaarheid onderhoudswerkzaamheden, investeringsprojecten en programma's

Beschrijving	Vanwege de Covid-19-maatregelen en de mogelijke maatschappelijke en economische effecten daarvan is een vertraging in de uitvoering van projecten binnen onze exploitatie en investeringen zeer waarschijnlijk. Met name projecten die nog opgestart moeten worden, of veel afstemming vereisen met de omgeving komen hoogstwaarschijnlijk in de vertraging. Ook projecten waarin veel moet worden samengewerkt met andere (overheids)partijen zijn op dit moment onzeker. Het risico is zeer hoog, en het effect wordt voor 2021 ingeschat op minimaal 20%. Voor de jaren daarna is het effect onduidelijk. In financiële zin zal het effect voornamelijk voelbaar zijn in afwijkende rentekosten en afschrijvingslasten. Als projecten een langere doorlooptijd hebben dan voorzien, kan dit effect hebben op de personeelskosten die hoger kunnen worden omdat bouwteams langer opgetuigd moeten blijven of steeds opnieuw moeten opstarten. De afschrijvingslasten zullen echter dalen aangezien het startmoment van afschrijven naar de toekomst verschuift.
Beheersing	Met de huidige rentestanden en de verwachtingen voor de meerjarige ontwikkeling van de rentestand is het financiële rente-effect vooralsnog te overzien en wordt hierop geanticipeerd in het meerjarig financieel beeld

Effect op de productiviteit van de organisatie

Beschrijving	Doordat vanuit huis gewerkt moet worden en medewerkers op afstand worden aangestuurd, kan de productiviteit van medewerkers dalen. Ook kan het management geneigd zijn de
--------------	---

	aansturing vooral te richten op het hoogst noodzakelijke en de korte termijn. Hierdoor kan het voorkomen dat onvoldoende aandacht wordt besteed aan voorbereidende werkzaamheden voor uitvoering later in het jaar of in latere jaren. De kans neemt toe dat werkzaamheden afwijken van de planning. Verder kan het gebeuren dat het volledig uitvoeren van onze wettelijke taak en het realiseren van aanvullende bestuurlijke ambities onder druk komt te staan. De Covid-19-crisis zorgt voor een toename van stress binnen de samenleving. Ook het verplicht thuiswerken, het gemis van collega's en sociale contacten en ervaringen met de ziekte binnen de persoonlijke levenssfeer dragen hieraan bij. Deze toename van stress onder medewerkers en management kan korte termijneffecten hebben die direct zichtbaar worden in de verzuimcijfers. Er kunnen zich echter ook effecten op de lange termijn voordoen zoals langdurige uitval, het afhaken van medewerkers, een daling van de productiviteit en toename van ontevredenheid. Deze gevolgen zijn niet direct zichtbaar in cijfers maar zeer schadelijk voor de organisatie.
Beheersing	Een belangrijke beheersmaatregel is het temperen van het ambitieniveau en het zo veel als mogelijk beperken van de uitvoering van werkzaamheden tot de wettelijke taak. Immers, als werkzaamheden die moeten gebeuren in vertraging raken door bovengenoemde omstandigheden schuiven deze door naar volgende jaren. Hierdoor ontstaat binnen de organisatie een zogenaamd 'boeggolfeffect'. Voor het bestuur betekent dit een forse afname van de nog te programmeren ruimte voor extra werk. Er is immers sprake van achterstallig werk dat eerst gedaan moet worden en de capaciteit van de organisatie kan niet steeds worden uitgebreid zonder onwenselijk effect op de tarieven. Ook is het werk dat extra op de markt kan worden gezet beperkt, aangezien de begeleiding van deze werkzaamheden door de organisatie uitgevoerd moet worden.

Effect op het welbevinden van de medewerkers en het management

Beschrijving	De Covid-19-crisis zorgt voor een toename van stress binnen de samenleving. Ook het verplicht thuiswerken, het gemis van collega's en sociale contacten en ervaringen met de ziekte binnen de persoonlijke levenssfeer dragen hieraan bij. Deze toename van stress onder medewerkers en management kan korte termijneffecten hebben die direct zichtbaar worden in de verzuimcijfers. Er kunnen zich echter ook effecten op de lange termijn voordoen zoals langdurige uitval, het afhaken van medewerkers, een daling van de productiviteit en toename van ontevredenheid. Deze gevolgen zijn niet direct zichtbaar in cijfers maar zeer schadelijk voor de organisatie.
Beheersing	Op dit risico wordt geanticipeerd door het management nog meer aandacht te laten besteden aan de begeleiding en coaching van de medewerkers en teams.

2. Houdbaarheid duurzaam financieel beleid

Beschrijving	Het op de langere termijn acceptabel en beheersbaar houden van de kosten en daarmee ook de belastingtarieven blijft een uitdaging. De opgaven nemen toe door de klimatologische en fysieke verandering van de omgeving. Tevens worden bij de maatschappelijke partners hogere verwachtingen geconstateerd ten aanzien van bijdragen en prestaties van het hoogheemraadschap. Bovendien heeft het hoogheemraadschap kostbare en risicovolle dijkversterkingen voor de boeg, waarvoor een groter deel van de kosten en risico's zelf gedragen moet worden. Daarbij moet rekening worden gehouden met mogelijk forse stijging van kosten in de komende jaren door toenemende tekorten aan grondstoffen, materiaal en personeel. Ook wordt een economische crisis voorzien als gevolg van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. De daaruit volgende faillissementen kunnen de prijzen in de bouwsector opdrijven (meer werk voor minder aanbieders) en doorlooptijden van werkzaamheden doen uitlopen met daarbij horende hogere kosten. Anderzijds is te verwachten dat er politieke en maatschappelijke druk ontstaat om de tarieven laag te houden. Daarnaast kan de financiële ruimte voor deze investeringen ingeperkt worden door het toezicht en eventuele sancties vanuit het EMU-beleid van het Rijk. Doordat overheden wereldwijd enorme investeringen hebben moeten doen om het coronavirus te bestrijden is het te verwachten dat een golf van bezuinigingen volgt. Dit kan leiden tot het van overheidswege beperken van de toegestane schuldenlast.
Beheersing	Een economische crisis zal impact hebben op de belastinginkomsten. Dit is hieronder bij het risico 'Belastingopbrengsten' verder uitgewerkt. Vanuit het hoogheemraadschap worden deze ontwikkelingen actief gevolgd en krijgt de toekomstige financiële dekking de nodige aandacht. Er wordt onder andere gekeken naar de minimaal benodigde stand van de algemene reserves en de tariefegalisatiereserves om het werk te kunnen blijven uitvoeren en de tarieven betaalbaar te houden.

	Ook worden de ontwikkelingen met betrekking tot de wereldwijde rente gemonitord. In het PB zal gekeken worden of een aantal budgetten geïndexeerd moeten worden. In 2020 is € 50,47 mln. uitgegeven aan goederen en diensten van derden (Bron: Jaarrekening 2020, HHSK). Deze kostencategorie is het meest onderhevig van inflatie. Onderhoud maakt daar een groot deel van uit (ca 50%). De verwachting is dat de kosten voor onderzoek, energie, verzekeringen etc. ook zullen gaan stijgen de komende jaren.
--	---

3. Omvang en voorspelbaarheid waterschapsbelastingen

Beschrijving	Het is te verwachten dat de Covid-19-crisis ook impact zal hebben op de omvang van de waterschapsbelastingen de komende jaren. De impact en omvang zijn nog lastig te voorspellen omdat het economisch effect van de crisis en de genomen maatregelen nog niet duidelijk zijn en er mogelijk sprake kan zijn van een meerjarig effect. Er is een concreet risico op een stijging van oninbare schulden en een risico op een stijging van de kwijtscheldingen. Dit is gekwantificeerd op: € 250.000 (oninbaarheid) en 15.000 ve x tarief € 50 = € 750.000 (zuiveringsheffing). Toelichting: het hoogheemraadschap heeft een voorziening voor gemiste inkomsten vanwege dubieuze debiteuren. In deze voorziening is rekening gehouden met het wetsvoorstel tot het tegengaan van problematische schulden. Overheden dienen door gewijzigde wetgeving rekening te houden met het voorkomen van stapeling van schulden. Ook is rekening gehouden met de gevolgen van Covid-19. De kans op oninbaarheid wordt hiermee vergroot. Het geraamde bedrag in deze voorziening kan onvoldoende zijn. Door de genomen Covid-19-maatregelen is de verwachting dan een aantal bedrijven in de branches detailhandel, horeca en sport en recreatie, mede vanwege tijdelijke sluiting in 2020, minder water verbruiken. Ook het waterverbruik van kantoren en verzamelgebouwen zal door het thuiswerken van werknemers afnemen. Door de Covid-19-crisis verwachten wij een afvlakking van waardeontwikkeling van bedrijfsgebouwen. Dit kan een effect hebben op de omvang van de belastingen. Een ontwikkeling met mogelijk positief financieel effect is de waardeontwikkeling van voornamelijk woningen in het kader van de Wet woz. Deze heeft de afgelopen jaren een sterk stijgende lijn laten zien. Verder moet er rekening mee worden gehouden dat gemeenten geconfronteerd worden met geschillen over de taxatie
--------------	--

	van bedrijfsgebouwen waardoor de aanlevering van de WOZ-waarden soms enkel jaren later is.
Beheersing	Het mogelijk effect van de coronacrisis en de overheidsmaatregelen op de omvang van de belastingheffingen wordt gemonitord. Momenteel wordt samen met de RBG nagedacht of de mogelijkheid bestaat voor het opleggen van voorlopige aanslagen watersysteemheffing gebouwd.

4. Beschikbaarheid voldoende en geschikt personeel

Beschrijving	Personeel met de juiste kennis, kunde en ervaring is van groot belang voor het uitvoeren van de kerntaken en het inspelen op de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, inclusief de uitvoering van projecten. Het binnenhalen en binnenhouden van de juiste mensen lukt, maar vraagt wel een grotere inspanning van de werkgever. Het is onzeker of in de komende jaren voldoende en geschikte technische medewerkers, toezichthouders, handhavers, juristen, vergunningverleners en ICT'ers beschikbaar zullen zijn. Tevens is het onzeker of het hoogheemraadschap kan beschikken over de juiste (ingehuurde) mensen voor projectleidingstaken (IPM-rollen). In combinatie met een hoge werkdruk bij de vak afdelingen leidt dit mogelijk tot problemen met de benodigde vakinhoudelijke bemensing van de projectteams. De kosten voor inhuur stijgen en de verwachting is dat ze blijven stijgen vanwege de schaarste. De kans wordt groot geacht dat bij een deel van het invullen van onze vacatures onvoldoende beschikbaarheid van geschikt personeel zich op afzienbare termijn zal voordoen. Als het risico zich voordoet, kan dit het behalen van de WBP-ambities en doelen negatief beïnvloeden en kunnen projecten vertraging oplopen. Naast het aanhouden van projectkredieten heeft dit mogelijk gevolgen voor de prestaties en het imago van het hoogheemraadschap. De mogelijke gevolgen van de Covid-19-crisis op dit risico zijn onzeker. Een economische recessie kan ertoe leiden dat binnen sommige sectoren meer personeel op de markt komt door faillissementen en ontslagen vanwege teruglopende vraag. Anderzijds is het onduidelijk hoe de personele vraag vanuit het hoogheemraadschap zich zal ontwikkelen de komende jaren.
Beheersing	Het hoogheemraadschap geeft actief invulling aan Strategische personeelsplanning (SPP) en voert het programma Arbeidsmarktcommunicatie uit. Ook worden de aanbevelingen geïmplementeerd van het bestuurlijk onderzoek Werving en selectie (HHSK, 2020).

5. Beschikbaarheid ICT-systemen en borgen informatievoorziening – beveiliging

Beschrijving	Adequate informatiebeveiliging, functionele en gedigitaliseerde processen en correcte en beschikbare basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering van het hoogheemraadschap. Daarnaast hebben ontwikkelingen als het invoeren van de Omgevingswet en de bestuurlijke ambities met betrekking tot digitalisering een grote ICT-component. Aangezien de ontwikkelingen in dit vakgebied zeer snel gaan en diep ingrijpen op de primaire en ondersteunende processen van het hoogheemraadschap, maakt het toegenomen belang en niveau van beveiliging en de toenemende afhankelijkheid van ICT de organisatie op dit aspect kwetsbaar. Voorbeeld van risico's zijn het minder goed of niet mogelijk maken van de uitvoering van de primaire taken van het hoogheemraadschap door uitval van ICT-voorzieningen. Dit kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door gerichte of ongerichte cybersecurity-incidenten. Verschillende factoren kunnen een kosten opdrijvend effect hebben, waarvan de omvang lastig te voorspellen is: bijvoorbeeld de benodigde inspanningen met betrekking tot de beveiliging, het tempo waarin de omgeving digitale eisen stelt, de beschikbaarheid van voldoende voorzieningen en voldoende geschikt en gespecialiseerd personeel. Hierdoor vallen de kosten voor noodzakelijke informatiebeveiligingsmaatregelen hoger uit dan aanvankelijk ingeschat. Investerings voor de digitale transformatie zijn hoger dan het huidige ICT-investeringskader. Schaarste aan benodigde ICT-mensen en -middelen leidt tot hogere kosten en suboptimale oplossingen. Een knelpunt blijft de beschikbare capaciteit bij ICT om bijvoorbeeld kwetsbaarheden tijdig te verhelpen. Het aanpakken van dit knelpunt heeft een zeer kostenverhogend effect.
Beheersing	Voor de beheersing van dit risico kunnen we twee soorten maatregelen onderscheiden: Preventief en correctief. Preventief werken we aan een betere architectuur,

	modernisering van de infrastructuur (o.a. A2 en Office 365 projecten), betere bewustwording (Data Quiz en Phishing simulatie) en andere vanuit de BIO komende beheersmaatregelen. Correctief werken we aan het verbeteren van de Business Continuity Management plannen (betere scenario's, betere samenwerking met Rijnland op het gebied van opschalen en wederzijdse communicatie) en een betere connectie met onze Crisis organisatie. Binnenkort zullen we ook beginnen met testen opleiden en trainen. Daarnaast wordt meer gerapporteerd over de operationele IB-risico's die in de Objectgerichte Risico Analyses en bij team Automatisering geïdentificeerd zijn. Doel van de verbeterde rapportage is de beheersing te verbeteren.
--	---

6. Implementatie en navolging (nieuwe) wet- en regelgeving

Beschrijving	Nieuwe wet- en regelgeving en aangescherpte eisen op het gebied van bijvoorbeeld ARBO en rechtmatigheid van inkoop vragen veel (extra) tijd van mensen binnen de afdelingen waardoor minder tijd kan worden besteed aan het realiseren van de ambities/doelen binnen de primaire taak. Deze komen onder druk te staan. Ook kan het voorkomen dat de organisatie niet altijd 100% compliant is door het prioriteren van werkzaamheden. Daarnaast is in toenemende mate sprake van wetgeving met een digitale informatiecomponent. Deze wetgeving heeft vaak als doel het verbeteren van de dienstverlening en informatievoorziening richting burgers en bedrijven en het verhogen van de gebruiksvriendelijkheid. Het implementeren van deze nieuwe wetgeving en voldoen aan bestaande wetgeving met een digitale informatiecomponent vraagt de komende jaren een grote inspanning van de organisatie om producten en dienst op de vereiste manier beschikbaar te stellen. Hierbij moet gedacht worden aan het aanpassen van systemen en werkprocessen en het inrichten van beheer. De kans is reëel dat dit leidt tot tijdelijke en/of structurele extra kosten en een hogere personele inzet. De aard en omvang hiervan zijn nog onbekend en mede afhankelijk van bestuurlijke ambities en in sommige gevallen van de uitkomsten van onderhandelingen met het Rijk en andere stakeholders over compensatie voor implementatiekosten. Voorbeelden zijn de Omgevingswet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming, de Dienstenwet, Wet open overheid en de Wet digitale overheid. Wet open overheid (Woo) Het voorstel van de Wet open overheid (Woo) is een initiatiefwet uit 2012, die tot doel heeft om overheden en semioverheden transparanter te maken. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze wet zal de Wet openbaarheid van bestuur (WOB) over enige tijd gaan
--------------	---

	vervangen. Vanaf 2012 is het wetsvoorstel Wet open overheid in procedure gebracht. In 2019 is het ontwerp aangepast na kritiek over de uitvoerbaarheid en de kosten van deze wet. Als het wetsvoorstel in 2020 of 2021 wordt aangenomen zal de Woo waarschijnlijk in 2022 in werking treden. De jaren daarna moeten steeds meer soorten overheidsinformatie actief openbaar worden gemaakt. Het implementeren van de Woo vraagt veel inspanning van de organisatie onder andere voor het aanpassen van systemen en processen. De kans is reëel dat de Woo leidt tot tijdelijke en/of structurele extra kosten en personele inzet. Hoeveel hangt mede af van de ambitie van het hoogheemraadschap en van de uitkomst van overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met onder andere de Unie van Waterschappen over compensatie van de meerkosten die voortvloeien uit het uitvoeren van de Woo. Omgevingswet Door het uitstellen van de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet naar 1 januari 2022, is het risico – zeker landelijke gezien – lager geworden. De risico's bij de landelijke voorziening DSO waren van grote invloed op de haalbaarheid.
--	---

Beheersing	In 2021 loopt een onderzoek om de tijdelijke en structurele consequenties van al de bovengenoemde wetten en regels in beeld te krijgen. Dit onderzoek wordt in 2021 afgerond. De mogelijke personele of financiële consequenties zijn niet opgenomen in het MJP 2021 en worden opgevoerd in het kader van het WBP/ PB 2022. Omgevingswet: In de afgelopen periode is uitgezocht welke randvoorwaarden minimaal aangevuld moeten worden bij invoering van de omgevingswet. Dit betreft onder meer de onderhouds-verordening en de modernisering van de beleidsregels. Woo: samen met het hoogheemraadschap van Rijnland bepalen we de impact van de Woo voor beide waterschappen en de ambitie van implementatie. De implementatie gebeurt in kleine stapjes.
------------	---

7. Effect PAS-problematiek, PFAS en nieuwe Zeer Zorgwekkende Stoffen op voorbereiding en uitvoering werkzaamheden

Beschrijving	Er is veel maatschappelijke en bestuurlijke aandacht voor het leefmilieu en daarin voorkomende stoffen. Deze aandacht leidt i de praktijk tot nieuwe en/of striktere normen, media-aandacht en juridische uitspraken. Dit kan effect hebben op ons werk, maar ook op burgers en bedrijven bij het vervullen van hun waterschaps-plichten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het schonen van sloten). In 2019 heeft de uitspraak van de Raad van State over het PAS tot veel beroering geleid. De stofgroep PFAS kreeg veel media-aandacht. De effecten van rechterlijke uitspraken en nieuwe of striktere normen op ons werk worden nauwgezet gevolgd, maar zijn moeilijk voorspelbaar en kunnen potentieel verstrekkende gevolgen hebben. Ondanks het vaststellen van de normen voor met PFAS-verontreinigde baggerspecie in een tijdelijk handelingsperspectief en het openstellen van de rijksdepots voor met PFAS-verontreinigde bagger is de afzet van deze bagger niet verzekerd blijkt in de praktijk. Hierdoor kunnen projecten vertraging oplopen en kunnen meer kosten gemaakt worden dan voorzien
Beheersing	Verhogen onderhoudsbudgetten in PB 2022

8. Samenwerking en onderhandelingen met andere overheden en derde partijen

Beschrijving	Het hoogheemraadschap is betrokken bij verschillende samenwerkingen voor het realiseren van haar taken en ambities. Voorbeelden zijn samenwerkingen met de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid Holland en samenwerkingen met private partijen, zoals in geval van Themista. Deze samenwerkingen kunnen soms meer voor- of nadelen met zich meebrengen dan vooraf ingeschat en de effecten zijn niet altijd rechtstreeks beïnvloedbaar door het hoogheemraadschap. Nieuwe en niet voorziene omstandigheden bij de andere partij kunnen leiden tot nadelige besluitvorming of herprioritering bij de andere partij waardoor onderhandelingen nadelig kunnen uitvallen of subsidie/cofinanciering wegvalt. Het programma Klimaat en ruimte is een voorbeeld van een samenwerking tussen het hoogheemraadschap en andere overheden. Het programma geeft invulling aan de afspraken uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Daarnaast levert het programma input bij de ontwikkeling van omgevingsvisies door de gemeenten binnen het gebied en door de provincie. Voor een toekomstbestendig gebied is het belangrijk dat 'water' in het omgevingsbeleid een goede plaats krijgt. Klimaatadaptatie en de inbreng bij de planvorming van andere instanties vragen een grote inzet van het hoogheemraadschap. In de periode 2020-2024 stelt het hoogheemraadschap voor deze looptijd 5 miljoen beschikbaar voor gezamenlijke klimaatadaptatieprojecten met overheidspartners, inwoners en bedrijven. De wijze waarop en het tempo hangt mede af van de inzet en ontwikkelingen bij de andere partijen in het gebied en van de kansen die zich voordoen om gezamenlijk effectieve adaptatiestrategieën te ontwikkelen. Het programma ontwikkelt zich participatief, flexibel en stapsgewijs.
Beheersing	Projectmatige opzet en bestuurlijke aandacht voor de onderhandelingen met de gemeente vanaf 2021.

Operationele risico's 2020-2024

In onderstaande tabel zijn per programma de operationele risico's opgenomen en geactualiseerd. Waar mogelijk is een inschatting gemaakt van de maximale financiële impact mocht het risico zich voordoen. De bedragen worden meegenomen in het bepalen van het weerstandsvermogen. Bij de risico's die mogelijk leiden tot hogere investeringsuitgaven, wordt alleen het effect op de exploitatie (kapitaallasten) meegenomen in het weerstandsvermogen. De extra kosten van investeringen komen namelijk verspreid over meerdere jaren ten laste van de exploitatie (via rente- en afschrijvingslasten).

In de tabel met de operationele risico's en het daarmee samenhangende weerstandsvermogen zijn alleen risico's opgenomen waarvan de financiële impact hoger dan € 250.000 wordt ingeschat.

Tabel: kans en impact van geheel van risico's met impact kleiner dan €250.000.

Kans	Exploitatie	Investerings	Totaal
groot	125.000	200.000	325.000
gemiddeld	335.000	0	335.000
klein	350.000	250.000	600.000
Totaal	810.000	450.000	1.260.000

Tabel: operationele risico's HHSK inventarisatie voorjaar 2021

Programma	Operationeel risico	Kans	Impact in €	expl / inv
1	Fluctuaties bijdragen HWBP	groot	500.000	expl
1	Buitengewoon onderhoud regionale keringen	gemiddeld	250.000	expl
2	Preventief onderhoud kunstwerken	gemiddeld	250.000	expl
2	kosten aanpassing aflat Eendragtspolder	gemiddeld	2.000.000	inv
2	subsidie onderhoudskosten molens	gemiddeld	250.000	expl
3	Bijdrage aan renovaties van zuiveringstechnische werken samenwerkingspartners	gemiddeld	500.000	expl
3	Grensoverschrijdend afvalwater	gemiddeld	1.200.000	expl
3	Slibontwatering	groot	300.000	expl
3	Afvalstoffenheffing	groot	950.000	expl
4	Verwijderen teerhoudend asfalt	gemiddeld	300.000	expl
4	Buitengewoon onderhoud/ reconstructie in relatie tot natuurontwikkeling (bv Veenweiden)	gemiddeld	9.000.000	inv
5	Schending van de AVG	klein	500.000	expl
OP	Belastinginkomsten: kwijtschelding en oninbaar	groot	1.000.000	expl
OP	jaarlijkse bijstelling cao	groot	350.000	expl

Totaal	17.350.000
---------------	-------------------

5.3. Weerstandsvermogen

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat volgens het Waterschapsbesluit ten minste:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met daarbij een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserves en bestemmingsreserves. Deze informatie is te vinden in onderstaande tabel (volgende pagina).
2. Een inventarisatie van de risico's. Deze informatie is te vinden in paragraaf 6.2.
3. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's. De wetgever stelt overigens geen eisen aan het weerstandsvermogen; het waterschap is vrij om deze te bepalen. Dit wordt hieronder toegelicht.

Het volgende overzicht van de reserves (volgende pagina), geeft opgeteld de weerstandscapaciteit van het hoogheemraadschap. Tellen we hier de zogenaamd onbenutte belastingcapaciteit bij op, dan geeft dat de beschikbare weerstandscapaciteit van het hoogheemraadschap.

Ad 2 en 3. In de programmabegroting is een overzicht opgenomen van de strategische en operationele risico's. De operationele risico's zijn waar mogelijk uitgedrukt in euro's. Dit geeft een inschatting van de

middelen die we nodig zouden moeten hebben bij het optreden van de risico's; de weerstandscapaciteit.

Op basis van een inschatting van de kans, impact en financiële omvang bedragen de bestuurlijk relevant geachte risico's maximaal €6.880.000, de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserves + bestemmingsreserves + onbenutte belastingcapaciteit) en de benodigde weerstandscapaciteit.

Op basis van de bedragen in tabel 1 (paragraaf 5.2) is de benodigde weerstandscapaciteit € 6.880.000

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{21.554}{6.880} = 3,13$$

Het hoogheemraadschap hanteert een minimale ratio van 1,4 voor de ratio weerstandsvermogen.

Bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Saldo 1-1-21	Begroot			
		Saldo 1-1-22	Vermeerderingen	Verminderings	Saldo 31-12-22
Algemene reserves					
Bodemreserves:					
- Watersysteembeheer	2.500	2.500			2.500
- Zuiveringsbeheer	2.000	2.000			2.000
- Wegenbeheer	500	500			500
Totaal algemene reserves	5.000	5.000			5.000
Bestemmingsreserves					
Tariefegalisatiereserve:					
- Watersysteembeheer	8.476	6.087		1.783	4.304
- Zuiveringsbeheer	8.277	5.318		2.733	2.585
- Wegenbeheer	4.014	3.452		456	2.996
Afkoop erfpacht	4.830	4.601		229	4.372
Reserve eigen risico dijkversterking	1.287	1.287			1.287
Baggersysteemreserve	1.000	1.000			1.000
Totaal bestemmingsreserves	27.884	21.745	0	5.201	16.544
Totaal eigen vermogen	32.884	26.745	0	5.201	21.544

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

5.4. Kengetallen en financiële houdbaarheid

Kengetallen voor de planperiode:

Aspect	Kengetal	Gemiddeld	2022	2023	2024	2025
Taakuitoefening	Netto investeringsuitgaven		20,1	31,9	32,2	28,6
	EMU-saldo		-10,3	-18,6	-17,2	-13,6
Financiële positie	Netto schuldratio		91,2%	92,3%	92,9%	93,0%
	Netto-schuldquote		2,1	2,3	2,4	2,5
	Ratio weerstandsvermogen		3,1	2,9	2,9	3,0
	Saldo baten/lasten voor bestemming		-5,2	-1,3	-0,4	0,6
	Kapitaallasten als % totale kosten		16%	16%	16%	15%
	Eigen vermogen		21,6	20,2	19,9	20,5
Belastingen	Lastendruk belastingopbrengsten totaal	1,8%	2,1%	1,9%	1,9%	1,3%
	Watersysteemtaak	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%	2,0%
	Zuiveringstaak	1,6%	2,5%	2,0%	2,0%	0,0%
	Wegentaak	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

Kengetallen tot en met 2031 op basis van het meerjarenmodel:

Aspect	Kengetal	Gemiddeld	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Taakuitoefening	Netto investeringsuitgaven		29,7	25,0	25,0	25,0	25,0	27,5
	EMU-saldo		-13,9	-8,3	-7,5	-6,9	-5,9	-7,3
Financiële positie	Netto schuldratio		93,2%	93,6%	93,7%	94,0%	94,2%	94,3%
	Netto-schuldquote		2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	2,5
	Ratio weerstandsvermogen		3,0	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8
	Saldo baten/lasten voor bestemming		0,3	-0,6	0,0	-0,8	-0,2	-0,1
	Kapitaallasten als % totale kosten		16%	17%	18%	19%	19%	20%
	Eigen vermogen		20,9	20,3	20,3	19,5	19,4	19,5
Belastingen	Lastendruk belastingopbrengsten totaal	3,3%	2,9%	3,4%	3,3%	3,3%	3,5%	3,5%
	Watersysteemtaak	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%
	Zuiveringstaak	3,0%	2,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,5%	3,5%
	Wegentaak	4,3%	5,0%	5,0%	4,5%	4,0%	3,5%	3,5%

Toelichting

In dit meerjarenperspectief is een selectie van kengetallen opgenomen die een samenhangend geheel vormen en inzicht biedt voor de aspecten taakuitoefening, schuldpositie en belastingen.

- De kengetallen voor de taakuitoefening hebben betrekking op de investeringsuitgaven en het exploitatiesaldo;
- De kengetallen voor financiële positie geven inzicht op de schuldpositie, het eigen vermogen, de mate waarin de begroting sluit en de wendbaarheid van de begroting;
- De kengetallen belastingen geven aan hoeveel de totale belastingopbrengsten en de belastingopbrengsten per taak stijgen ten opzichte van het vorige boekjaar.

De kengetallen laten een financieel gezond beeld zien met houdbare schuldenlasten. Doordat de tariefegalisatiereserves (eigen vermogen) deels worden afgebouwd en doordat wij in de toekomst rekening houden met hogere lasten (onder andere een hoger investeringsvolume) zal de schuldpositie (netto-schuldratio) toenemen. De netto schuldratio toont welk percentage van de bezittingen gefinancierd wordt met vreemd vermogen. De netto-schuldquote, welke de verhouding toont tussen de netto schuld en de totale belastingopbrengsten, loopt iets op maar blijft de hele planperiode en verder binnen de gestelde norm van 2,8.

De EMU-referentiewaarde voor het hoogheemraadschap is € 14,1 miljoen in 2022. In 2023 en 2024 komt het EMU-saldo door een toenemend investeringsvolume boven de EMU-referentiewaarde uit.

De kapitaallasten als percentage van de totale exploitatiekosten laten meerjarig een stabiel beeld zien (circa 16%). Een richtlijn is dat dit percentage niet boven de 25% moet uitkomen om financieel wendbaar te blijven. De komende jaren stijgen de afschrijvingslasten, maar blijven de rentelasten stabiel door de aanhoudende lage rentestanden.

De gemiddelde lastendruk ligt in de planperiode (2022 tot en met 2025) op circa 1,8% gemiddeld per jaar. Dit betekent dat de totale begrote belastingopbrengsten jaarlijks 1,8% stijgen ten opzichte van het jaar daarvoor. Na de planperiode neemt de lastendruk toe tot boven de 3%. Dit is echter een indicatie aangezien voor die periode bepaalde aannames/uitgangspunten zijn gebruikt waarbij wordt uitgegaan van fors toenemende kosten.

In de jaren na 2026 zijn de volgende uitgangspunten/aannames toegepast:

- Personeelslasten stijging van 2,5% per jaar;
- Inflatiepercentage goederen en diensten van 2,5% per jaar;
- Rentereeks van 2,5% in 2026 oplopend naar 3,5% in 2031;
- Een netto investeringsvolume van € 25 miljoen per jaar, € 27,5 miljoen per jaar vanaf 2031;
- De baten en lasten zoveel mogelijk in evenwicht.

5.5 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp) mag bedragen.

In de tabel hiernaast wordt de wettelijk voorgeschreven ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. In deze tabel is tevens de individuele indicatieve EMU-referentiewaarde van het hoogheemraadschap voor de periode 2022-2025 opgenomen.

Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo in 2023 en 2024 de referentiewaarde overschrijdt. Dit wordt veroorzaakt door de verwachte investeringen in die jaren.

Bedragen x € 1000					
EMU-Saldo MJP 2022-2025		2022	2023	2024	2025
1	Exploitatiesaldo	-5.201	-1.312	-353	635
2	Invloed investeringen				
-/-	bruto-investeringsuitgaven	35.569	67.386	64.597	60.603
+	investeringssubsidies	15.481	35.451	32.434	32.009
+	verkoop materiële en immateriële activa				
+	afschrijvingen	14.942	14.620	15.254	14.317
3	Invloed voorzieningen				
+	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	182	182	182	182
-/-	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie				
-/-	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	161	157	157	157
+	eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen				
4	Deelnemingen en aandelen				
-/-	boekwinst	0	0		
+	boekwinst	0	0		
	EMU-saldo	-10.327	-18.604	-17.237	-13.617
	Referentiewaarde	-14.100	-14.100	-14.100	-14.100
	Over-onderschrijding	3.773	-4.504	-3.137	483

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

6. Investerings

Hier wordt een totaaloverzicht opgenomen van het investeringsprogramma waarvoor wij nog kredieten beschikbaar stellen. De onderwerpen daarvan zijn al vermeld in het hoofdstuk 'Programmabegroting'. Het overzicht hier is uitgebreid met de meerjarenprognose uitgaven.

Programma 1

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Uitvoering Capelle-Zuidplas	17.663		17.663			
Subsidie Capelle-Zuidplas	-15.705		-15.705			
Uitvoering Gouderak (KIJK)	184.930	184.930				
Subsidie Gouderak (KIJK)	-164.429	-164.429				
HWBP	22.512	20.501	2.011			
Reconstructie primaire wk	6.300	2.300	800	800	800	1.600
Reconstructie regionale wk	8.970	665	1.665	1.665	1.665	3.310
Totaal Programma 1	37.782	23.466	4.476	2.465	2.465	4.910

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 2

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Peilbeheer en monitoring	1.900	660	400	100	150	590
Renovatie vervanging kunstwerken WS	8.055	2.710	1.720	340	885	2.400
Buitengewoon onderhoud watergangen - beschoeiing	1.400	400	500	500		
Wateroverlastopgave	20.900	7.150	3.750	900	7.500	1.600
Project - Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk	250			250		
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen	500	250	250			
Watervoorziening - Watervoorziening	5.913	1.113	500	3.500	500	300
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren	1.300	100	150	200	250	600
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027	3.575	1.675	100	175	250	1.375
Klimaatadaptatie	3.180	300	570	625	725	960
Cultureel erfgoed molens	550	550				
Materieel HHSK	125		125			
Totaal Programma 2	47.648	14.908	8.065	6.590	10.260	7.825

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
17.663		478	478		16.707
-15.705		-425	-425		-14.855
184.930	5.000	36.000	36.000	36.000	71.930
-164.429	-4.446	-32.009	-32.009	-32.009	-63.956
22.459	554	4.044	4.044	3.991	9.826
6.300	1.050	1.300	1.550	800	1.600
8.970	665	1.665	1.665	1.665	3.310
37.729	2.269	7.009	7.259	6.456	24.562

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
1.900	125	250	350	350	825
8.055	405	1.085	1.650	1.665	3.250
1.400	200	450	500	250	
20.900	690	1.200	1.505	2.155	15.350
250			150	100	
500	25	100	250	125	
5.913	225	400	1.050	1.238	3.000
1.300	100	100	150	250	700
3.575	200	450	600	725	1.600
3.180	150	420	625	625	1.360
550	250	300			
125		75	25	25	
47.648	2.370	4.830	6.855	7.508	26.085

Programma 3

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Renovatie awzi's	37.620	5.420	8.800	5.200	12.600	5.600
Renovatie transportstelsels	6.700	2.300	600	800	3.000	
Bijdrageregelingen	400	100	100	100	100	
Bijdragen aan gemeenten	2.500					2.500
Uitvoeren studies en efficiëntieplannen	1.750	875	625	125	125	
Totaal Programma 3	48.970	8.695	10.125	6.225	15.825	8.100

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 4

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Reconstructie polderwegen	12.700	1.950	2.150	2.300	2.100	4.200
Vervanging wegbruggen	2.295	885	210	300	300	600
Aanpak black en grey spots	100			100		
Duurzaamveilig	1.000			1.000		
Materieel HHSK	1.240	410		410		420
Totaal Programma 4	17.335	3.245	2.360	4.110	2.400	5.220

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Programma 5

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Verkiezingen	946	121	251	202		372
Totaal Programma 5	946	121	251	202		372

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Ondersteunende producten

Bedragen x € 1.000

Te voteren investeringsbedragen						
Investing	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
Huisvesting	2.600	2.100	100	100	100	200
Totaal ondersteunende producten	2.600	2.100	100	100	100	200

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Totaal HHSK	155.280	52.544	25.387	19.702	31.060	26.647
--------------------	----------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
41.020	1.320	4.850	9.650	8.000	17.200
6.700	850	1.750	700	900	2.500
300	100	100		100	
2.500					2.500
1.750	200	275	775	500	
52.270	2.470	6.975	11.125	9.500	22.200

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
12.700	1.950	2.150	2.300	2.100	4.200
2.295	885	210	300	300	600
100			100		
1.000			500	500	
1.240	110	300	150	260	420
17.335	2.945	2.660	3.350	3.160	5.220

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
946	121	251	101	101	372
946	121	251	101	101	372

Bedragen x € 1.000

Meerjarenprognose uitgaven					
Totaal	2022	2023	2024	2025	2026 en verder
2.600	175	550	925	700	250
2.600	175	550	925	700	250

158.527	10.360	22.285	29.625	27.434	68.883
----------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

7. Kosten en opbrengstensoorten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	PB2021 Jaarschijf 2022	MJP2021 Jaarschijf 2022	Verschil
Lasten				
2.1	Rente en afschrijvingen	17.908	17.945	37
	- Rente	2.944	3.003	59
	- Afschrijvingen	14.964	14.942	-23
2.2	Personeelslasten	34.303	34.874	571
	- Loonkosten	33.476	33.977	501
	- Pensioenen en wachtgelden	161	161	-
	- Overige personele lasten	666	736	70
2.3	Goederen en diensten van derden	48.798	50.432	1.634
2.4	Bijdragen aan derden	7.980	8.148	168
2.5	Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	61	182	121
Totaal lasten		109.050	111.580	2.530
Baten				
3.1	Financiële baten	350	400	50
3.2	Personeelsbaten	-	-	-
3.3	Goederen en diensten aan derden	2.931	2.956	25
3.4	Bijdragen van derden	1.592	2.435	843
3.5	Waterschapsbelastingen	95.954	96.290	335
3.6	Interne verrekeningen	5.181	4.298	-883
Totaal baten		106.009	106.379	370
Saldo baten en lasten		-3.041	-5.201	-2.160
	Onttrekking bestemmingsreserves	142	229	87
	Storting bestemmingsreserves	-	-	-
Resultaat voor bestemming		-2.899	-4.972	-2.073
	Onttrekking tariefegalisatiereserves	2.899	4.972	2.073
	Storting tariefegalisatiereserves	-	-	-
Resultaat na bestemming		-	-	-

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

